

Hämeenlinnan kaupungin ja Hattulan kunnan
ympäristöterveydenhuollon
valvontasuunnitelma

2020 – 2024

päivitys vuodelle 2023

Sisällysluettelo

1	Valvontasuunnitelman yhteinen osa	1
1.1	Ajankohtaista ympäristöterveydenhuollon toimintaympäristössä (päivitys 2023).....	1
1.2	Ympäristöterveydenhuollon tehtävät ja tavoitteet	3
1.3	Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi.....	5
1.4	Lainsäädäntöperusta	7
1.5	Ohjelmakauden teema	9
1.6	Valvontayksikkö.....	9
1.6.1	Toimialue ja toimintaympäristö.....	9
1.6.2	Henkilöstö ja voimavarat	11
1.6.3	Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	14
1.6.4	Delegoinnit.....	15
1.6.5	Toimintajärjestelmä	15
1.6.6	Alueellinen yhteistyö, ohjauksenkäynnit ja toiminnan kehittäminen	16
1.7	Valvonta.....	18
1.7.1	Tietojärjestelmät.....	18
1.7.2	Valvonnan maksullisuus.....	20
1.7.3	Hallinnolliset pakkokeinot.....	21
1.8	Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat.....	22
1.9	Viestintä.....	23
1.10	Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvitystyö.....	24
2	Elintarvikevalvontasuunnitelma	27
2.1	Rekisteröity elintarviketoiminta ja hyväksytyt elintarvikehuoneisto	28
2.1.1	Kotirauhan piiriin kuuluva elintarvikehuoneisto	29
2.2	Kontaktimateriaalitoimijat	30

2.3	Alkutuotanto	30
2.4	Sisämarkkinatuonti (ent. ensisaapumisvalvonta)	31
2.5	Tilapäistapahtumat ja liikkuvat elintarvikehuoneistot.....	32
2.6	Tarkastusten määrittely ja sisältö	33
2.7	Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys.....	34
2.8	Näytteenotto	38
2.9	Painopisteet ja projektit	39
3	Terveydensuojelun valvontasuunnitelma.....	41
3.1	Ilmoitetut ja hyväksytyt valvontakohteet	42
3.1.1	Varuskuntien majoitus- ja oheistilat	43
3.2	Asumisterveys ja muu terveyshaittaepäily	44
3.3	Säteilylain valvonta.....	45
3.4	Ennakoiva terveydensuojelutyö	46
3.4.1	Lausunnot.....	46
3.4.2	Sidosryhmätyöskentely	46
3.5	Tarkastusten määrittely ja sisältö	47
3.6	Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys.....	48
3.7	Näytteenotto	49
3.8	Painopisteet ja projektit	50
4	Tupakkalain ja nikotiinivalmisteiden valvontasuunnitelma	52
4.1	Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta.....	54
4.2	Tupakointitilojen valvonta.....	56
4.3	Asuntoyhteisöjen tupakointikiellot	56
4.4	Muu valvonta.....	57
4.5	Tarkastusten määrittely ja sisältö	58

4.6	Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys.....	58
4.7	Painopisteet ja projektit	59
5	Eläinlääkintähuollon suunnitelma	60
5.1	Valvonnan toimeenpano	61
5.1.1	Valvonnan suunnitelma ja painopisteet (päivitys 2023)	61
5.1.2	Terveysvalvontaohjelmat.....	61
5.1.3	Eläintautivalmius.....	62
5.1.4	Eriyistilannevalmius	63
5.1.5	Zoonoosien valvonta	63
5.1.6	Tuonti ja vienti	64
5.1.6.1	Tuonti ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus.....	64
5.1.6.2	Sisämarkkinatuonti	64
5.1.6.3	Sisämarkkinavienti.....	64
5.1.6.4	Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin.....	64
5.2	Eläinten hyvinvoinnin valvonta	65
5.2.1	Kiireelliset toimet.....	65
5.2.2	Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus	65
5.2.3	Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä koskeva tarkastus.....	66
5.2.4	Eläinkuljetukset.....	67
5.2.5	Teurastamot.....	67
5.3	Eläinten lääkitsemisen seuranta	68
5.4	Eläimistä saatavat sivutuotteet.....	68
5.5	Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	68
5.5.1	Peruseläinlääkäripalvelut.....	68
5.5.2	Tuotantoeläinten terveydenhuolto	69

5.5.3	Kiireellinen eläinlääkäriapu.....	69
5.5.4	Saatavuus ja laatutavoitteet	69
5.5.5	Toimitilat ja välineistö.....	70
5.5.6	Perustason ylittävät palvelut	72
5.6	Seuranta, arviointi ja raportointi.....	72
6	Liitteet	74

1 Valvontasuunnitelman yhteinen osa

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköillä tulee olla toimintaa ohjaava valvontasuunnitelma, joka on valvontaviranomaisen hyväksymä. Velvoite suunnitelman laatimiseen tulee ympäristöterveydenhuollon lainsäädännöstä. Suunnitelman laatimista ohjaavat myös valtakunnalliset, keskusvirastojen laatimat valvontaohjelmat, joiden tavoitteena on kehittää ja yhtenäistää ohjausta kunnille sekä yhtenäistää valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti. Tämä valvontasuunnitelma on laadittu ohjelmakaudelle 2020–2024.

Tämä valvontasuunnitelma koostuu ympäristöterveydenhuollon yhteisestä osasta sekä neljästä toimialakohtaisesta kuvauksesta (elintarvikevalvonta, tupakkalain mukainen valvonta, terveydensuojelu ja eläinlääkintähuolto). Suunnitelman yhteisessä osassa kuvataan valvonnan yleiset periaatteet, ja se on pyritty laatimaan siten, että sen päivitystarve ohjelmakauden kuluessa olisi mahdollisimman vähäinen. Toimialakohtaisissa suunnitelmissa on yksityiskohtaisemmat kuvaukset valvonnasta, ja niitä päivitetään tarvittavilta osin vuosittain.

Ympäristöterveydenhuolto jaetaan terveysvalvontaan ja eläinlääkintähuoltoon. Terveysuojelu, elintarvikevalvonta ja tupakkalain mukainen valvonta kuuluvat terveysvalvontaan, ja ohjaavina keskusvirastoina toimivat Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) sekä Ruokavirasto. Ruokavirasto toimii myös eläinlääkintähuollon ohjaavana viranomaisena.

Tämän valvontasuunnitelman runko on yhtenäistetty Päijät- ja Kanta-Hämeen valvontayksiköiden kesken.

1.1 Ajankohtaista ympäristöterveydenhuollon toimintaympäristössä (päivitys 2023)

Ympäristöterveydenhuollon toimintaympäristöön ei ole tiedossa merkittäviä muutoksia vuodelle 2023, mutta edelleen koronaepidemia ja yleinen epävakaa maailmantilanne aiheuttavat toimintaan epävarmuutta. Myös talouden sopeuttamistoimenpiteet voivat vaikuttaa yksikön toimintaan.

Koronavirusta on edelleen paljon liikkeellä, mutta tautitilanne on ollut suhteellisen rauhallinen jo pidemmän aikaa. Epidemialla ei ole enää juuri merkitystä valvontatehtäviin tai yksikön toimintaan muutoin kuin kertyneenä tarkastusvelkana. Tarkastusvelka aiheuttaa tarvetta pohtia toimintatapoja, jotta valvontatehtävät saadaan suoritettua mahdollisimman kattavasti ja laadukkaasti. Toisaalta epidemiatilanne saattaa muuttua nopeasti, mikä voi aiheuttaa tarvetta toiminnan sopeuttamiselle. Epidemia on saanut aikaan myös myönteisiä vaikutuksia esimerkiksi etä- ja lähityön joustavan yhdistämisen sekä digitalisaation tehokkaamman hyödyntämisen esimerkiksi palaveri- ja koulutuskäytännöissä. Hybridityöskentely on pääosin jo vakiintunut toimintatapa, mutta sen pidempiaikaisia vaikutuksia työhön ja työyhteisöön on vielä ennenaikaista arvioida.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan aiheuttaa yleistä epävarmuutta, ja sillä saattaa olla vaikutusta myös valvontayksikön toimintaan. Tällaiset tapahtumat ovat vaikeasti ennakoitavia, joten toimintaa tulee sopeuttaa tarvittaessa nopeallakin aikataululla.

Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa vuoden 2023 alussa, mutta ympäristöterveydenhuollon järjestämistä vastuu säilyy edelleen kunnilla. Hämeenlinna valvontayksikön toimintaan muutoksella ei ole merkittäviä vaikutuksia, koska toiminta jatkuu samassa organisaatiossa kuin aiemmin. Sellaiset valvontayksiköt, jotka ovat olleet osana terveystalousta, organisoituvat uudelleen vuoden 2023 alusta lukien. Laissa (616/2021) sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulusta annettiin ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköille mahdollisuus siirtyä hyvinvointialueille jo vuoden 2023 alusta lukien, mikäli kaikki hyvinvointialueen kunnat olisivat olleet asiasta yksimielisiä. Kanta-Hämeen alueella valmisteluun ei ryhdytty. Valtiovarainministeriö käynnisti heinäkuussa 2021 hankkeen hyvinvointialueiden mahdollisista uusista tehtävistä. Valtioneuvosto julkaisi tammikuussa 2022 hankkeen ensimmäisen [väliraportin](#), missä kuntien järjestämät ympäristöterveydenhuollon tehtävät ehdotetaan siirrettäväksi hyvinvointialueiden järjestettäväksi vuoden 2026 alusta lukien. Tehtävien siirto vaatii vielä seuraavan hallituksen päätöstä asiasta.

Vuoden 2022 alussa otettiin käyttöön elintarvikelain sekä terveydensuojelulain mukaisten valvontakohteiden perusmaksu. Perusmaksulla turvataan ympäristöterveydenhuollon tulot ja luodaan mahdollisuudet kehittää toimintaa. Perusmaksun käyttöönotto lisäsi huomattavasti

laskutustarvetta, ja tämän vuoksi yksikkö siirtyi perusmaksujen osalta robottilaskutukseen. Tulevana vuonna robottilaskutusta on tarkoitus laajentaa myös tarkastusperusteisiin ja mahdollisesti myös muihin suoristeperusteisiin maksuihin. Valtakunnallista valvontatietojärjestelmää (Vati) ollaan kehittämässä siten, että myös tupakan vähittäismyynnin vuosittaiset valvontamaksut saataisiin laskutettua automaattisesti.

Valvontayksikköön on perustettu ympäristöterveyspäällikön virka, mutta rekrytointiprosessi on vielä kesken. Substanssiosaavalla lähijohtamisella pyritään nostamaan suoritetaso ja turvaamaan palvelutaso. Päällikön työpanoksesta osa tullaan osoittamaan valvontatehtäviin, mutta tehtäväkuva tulee tarkentumaan, kun valinta on tehty.

Eläinlääkäripäivystys on hoidettu yhdessä Riihimäen seudun ja Hyvinkään kanssa. Yhteistyö loppuu vuoden vaihteessa. Hämeenlinna ja Hattula jäävät yhdeksi päivystysalueeksi, jota hoitaa neljä eläinlääkärinä ja lisäksi perustetaan yksi uusi kunnaneläinlääkäriavakanssi. Päivystysjärjestelyjen muutos haavoittuvuutta palvelun tuottamiseen. Ulkopuolisten päivystäjien tarve tulee kasvamaan ja tilanteeseen on varauduttava nostamalla päivystyskorvausta.

Päivitys 2023: Tämän suunnitelman päivitykset on merkitty kappaleen alkuun tai otsikon yhteyteen, mikäli otsikon alla koko teksti on päivitetty. Vain valvoja koskevia päivityksiä, kuten ohjeversioita, ei ole erikseen merkitty päivitettyiksi. Tähän päivitykseen on lisätty suoria linkkejä valvojien käyttämiin ohjeisiin ja muihin materiaaleihin. Liitteinä olevat riskinarvioinnin mukaiset tarkastustaulukot on päivitetty kokonaisuudessaan.

1.2 Ympäristöterveydenhuollon tehtävät ja tavoitteet

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 21 §:ssä ympäristöterveydenhuollon järjestäminen on säädetty kunnan tehtäväksi. Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan välttää epidemioita ja vähentää huomattavasti terveydenhuollon kuormitusta ja sairauksien aiheuttamia poissaoloja työstä.

Ympäristöterveydenhuollolla voidaan ehkäistä epidemioiden lisäksi monia kroonisia sairauksia, jos ongelmiin puututaan ajoissa.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon valvontatehtävät jakautuvat suunnitelmalliseen ja ei-suunnitelmalliseen valvontaan. Tässä valvontasuunnitelmassa kuvataan pääasiassa suunnitelmallista valvontaa. Tarkastukset ovat merkittävä osa valvonnan toimeenpanoa. Suunnitelmalliseen valvontaan kuuluu paljon myös muita toimenpiteitä, jotka on kuvattu tarkemmin toimialakohtaisissa suunnitelmissa. Eläinlääkintähuollon tehtävät on kuvattu toimialakohtaisessa suunnitelmassa [luvussa 5](#).

Valvontatehtävien lisäksi ympäristöterveydenhuollolla on myös paljon muita tehtäviä, joista osa on suunnitelmallisia ja osa ei-suunnitelmallisia. Tällaisia tehtäviä ovat mm:

- ilmoitusten ja hakemusten käsittely ja niistä tehtävät todistukset ja päätökset
 - toiminnanharjoittajien neuvonta ja ohjaus
 - asumisterveysasiat (tarkastus ja mittaus)
 - epidemioiden selvittäminen
 - epäilyyn perustuva valvonta
 - määräysten ja pakkokeinojen asettaminen lainsäädännön noudattamisen varmistamiseksi
 - valvontasuunnitelmien laatiminen
 - raportointi
 - häiriötilanteisiin varautuminen
 - seurantaohjelmiin osallistuminen
 - lausuntojen antaminen muille viranomaisille
 - toiminnan kehittäminen
 - toimiminen asiantuntijana ja neuvojana
 - asiakasyhteydenottoihin liittyvät tehtävät
-

1.3 Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö edellyttää kuntia laatimaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman, jolla varmistetaan, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Kuntien velvollisuudesta laatia suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä säädetään eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009).

Tässä suunnitelmassa on otettu huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma sekä valvontaa ohjaavien keskusvirastojen toimialakohtaiset valvontaohjelmat.

Ruokavirasto ja Valvira ovat yhdessä laatineet ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman ohjelmakaudelle 2020–2024, ja Valvira on laatinut terveydensuojelun sekä tupakkalain mukaiset valvontaohjelmat vuosille 2020–2024.

Ruokaviraston ohje ([6000/04.02.00.01/2020/1](#)) kuntien elintarvikevalvontasuunnitelmista julkaistiin syyskuussa 2021. Ruokaviraston Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma (VASU) on laadittu koko elintarvikeketjulle, eikä sen kuntia ohjaava rooli ole yhtä merkittävä kuin muissa valvontaohjelmissa.

Päivitys 2023: Vuosille 2023–2024 on julkaistu päivitykset [ympäristöterveydenhuollon yhteisestä valvontaohjelmasta](#), [terveydensuojelun valvontaohjelmasta](#) sekä [tupakkalain valvontaohjelmasta](#).

Ruokavirasto on päivittänyt elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman liitteenä olevat valvonnan painopisteet vuodelle 2023. Keskusvirastojen päivitettyt ohjelmat on huomioitu tässä suunnitelmassa.

Suunnitelma sisältää myös lääkelain (395/1987) soveltamisalaan kuuluva nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (Fimea) ei ole laatinut erillistä valvontaohjelmaa, vaan nikotiinivalmisteiden myyntiä valvotaan kunnissa tupakkatuotteiden myynnin valvonnan yhteydessä.

Eläinlääkintähuollon suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista,

näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Suunnitelmallisten tarkastusten lisäksi tässä suunnitelmassa on kuvattu mm:

- valvonnan painopisteet
- valvontaprojektit
- voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain
- laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu
- valvonnasta perittävät maksut
- viestintäsuunnitelma
- koulutussuunnitelma sekä
- häiriötilannesuunnitelma

Suunnitelma viedään vuosittain lautakuntaan hyväksyttäväksi. Hyväksytty suunnitelma toimitetaan Etelä-Suomen aluehallintovirastoon Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmän (VYHA) kautta edellisvuoden raportoinnin yhteydessä maaliskuun loppuun mennessä.

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain. Arvioinnissa on esitetty mm. tarkastusten määrä valvontakohdetyypeittäin, tarkastusten kattavuus, näytteiden määrä valvontakohdetyypeittäin sekä valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen. Arviointi sisältää myös tilaston eläinlääkäripalveluiden käytöstä. Arvioinnista laadittu raportti viedään tiedoksi kaupunkirakennelautakuntaan sekä Etelä-Suomen aluehallintovirastoon seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Suunnitelman toteutumisen arviointia on ohjeistettu ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa sekä toimialakohtaisissa ohjelmissa.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään paikallisen ympäristöterveydenhuollon valvonnan ja eläinlääkäripalvelujen kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laatimisessa.

Valvontasuunnitelmaa hyväksyessä ja sen toteutumista arvioitaessa valvonnasta vastaavassa toimielimessä on syytä käydä keskustelua resursseista ja teoreettisesta valvontatarpeesta sekä valvonnan kohdistamisesta. Hämeenlinnassa ja Hattulassa kunnan ympäristöterveydenhuollosta vastaava toimielin on Hämeenlinnan kaupunkirakennelautakunta.

1.4 Lainsäädäntöperusta

Valvontaa ohjaava lainsäädäntö koostuu toimialoitain pääsääntöisesti yhdestä tai kahdesta laista ja näiden nojalla annetuista asetuksista. Elintarvikevalvontaa ja terveydensuojelulain mukaista valvontaa ohjaavat lisäksi useat EU-säädökset. Myös tupakkalain ja -asetusten taustalla on EU-direktiivi, mutta sen vaatimukset on pantu täytäntöön kansallisilla säädöksillä.

Eläinlääkintähuoltoa ohjaava lainsäädäntö koostuu mm. eläinlääkintähuoltolaista ja useasta asetuksesta.

Elintarvikelain kokonaisuudistus toteutettiin vuonna 2021. Uusi laki tuli voimaan 21.4. lukuun ottamatta valvonnan perusmaksua, jota alettiin soveltaa 1.1.2022 lukien. Lakiuudistuksen yhteydessä uusittiin lain nojalla annetut asetukset. Aiemmin asetuksia oli useita ja kansallinen lainsäädäntö sisälsi päällekkäisyyksiä EU-säädösten kanssa. Uudistuksessa asetusten määrää vähennettiin ja päällekkäisyyksiä purettiin.

Keskeisimmät toimialoja koskevat säädökset:

Elintarvikevalvonta

- Elintarvikelaki (297/2021)
- Elintarvikehygieniasetus (MMM 318/2021)
- Elintarvikevalvontasetus (MMM 315/2021)
- Zoonoosiasetus (MMM 316/2021)
- Elintarvikehygieniasetus (EY) N:o 852/2004
- Eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieniasetus (EY) N:o 853/2004
- Kehysasetus (EY) N:o 1935/2004

Terveydensuojelu

- Terveydensuojelulaki (763/1994)
- Terveydensuojeluasetus (1280/1994)
- STM:n asetus (545/2015) asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista
- Vesihuoltolaki (119/2001)
- STM:n asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetukset (177/2008) ja (354/2008) yleisten uimarantojen ja pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta
- STM:n asetus (315/2002) asetus uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

Tupakkavalvonta

- Tupakkalaki (549/2016)
- STM:n asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyynnistä (593/2016)
- Valtioneuvoston asetus tupakointitiloista (601/2016)

Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta

- Lääkelaki (395/1987)

Eläinlääkintähuolto

- Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009)
 - Eläintautilaki (76/2021)
 - Eläinsuojelulaki (247/1996)
 - Laki eläinten hyvinvoinnista, HE 186/2022
 - Laki eläinten lääkitsemisestä (387/2014)
 - Sivutuotelaki (517/2015)
-

Toimialoja koskevat säädökset löytyvät Finlex-palvelun lisäksi keskusvirastojen verkkosivuilta sekä valvontaohjeista.

Toiminnassa huomioidaan myös Hämeenlinnan kaupunkia ja Hattulan kuntaa koskeva terveydensuojelujärjestys (Ymralla 10.6.2010 § 112). Uusi elintarvikelaki ei anna enää mahdollisuutta paikallisille elintarvikemääräyksille. Hämeenlinnan kaupungilla ei ole ollut enää viime vuosina voimassa olevia elintarvikemääräyksiä.

Lainsäädännön sekä valvontasuunnitelman ja -ohjelmien lisäksi viranhaltijoilla on käytettävissään lukuisia valvontaa ohjaavia ohjeita keskusvirastojen internet- ja ekstranet-sivustoilla, yksikön omassa toimintajärjestelmässä sekä kaupungin yhteisiä toimintaohjeita.

1.5 Ohjelmakauden teema

Ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ohjelmakauden 2020–2024 teemaksi on määritetty yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Valtakunnallisessa ohjelmassa teeman edistämiseksi on esitetty seuraavien tavoitteiden toteuttamista:

- arviointi- ja ohjauskäynnit
- viranomaisyhteistyö
- yhteistyö toimijoiden kanssa
- varautuminen

Valvontayksikkö pyrkii kehittämään valvontakauden kuluessa toimintaa näiden tavoitteiden toteuttamiseksi.

Keskusvirastojen asettamat, ohjelmakauden teemaa tukevat ja valvontaa yhdenmukaistavat painopisteet ovat kuvattuna toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

1.6 Valvontayksikkö

1.6.1 Toimialue ja toimintaympäristö

Hämeenlinnan kaupunki ja Hattulan kunta muodostavat ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen. Yhteistoiminta-alueen asukasmäärä oli tilastokeskuksen mukaan vuonna

2021 Hattulassa 9 405 (2020: 9 389) ja Hämeenlinnassa 67 971 (2020: 67 848) asukasta. Hattulan kunta ostaa ympäristöterveydenhuollon palvelut Hämeenlinnan kaupungilta. Kunnallisena valvontaviranomaisena toimii Hämeenlinnan kaupungin kaupunkirakennelautakunta, jonka päätöksentekoon Hattulan kunnan edustajat osallistuvat Hattulaa koskevista asioista. Valvontaa käytännössä suorittavat viranhaltijat ovat Hämeenlinnan kaupungin kaupunkirakennetoimialan viranomaispalvelujen palveluksessa.

Valvontayksikkö on maantieteellisesti melko laaja, ja valvontakohteita on erikoistumisen sallimissa rajoissa jaettu tarkastajien kesken myös sijainnin perusteella. Tämä edesauttaa paikallistuntemusta ja tehostaa valvontaa. Suuri osa elintarvikevalvonnan kohteista sijaitsee kantakaupungin alueella, mutta myös pitäjissä on paljon valvontakohteita. Merkittäviä elintarvikelain mukaisia valvontakohteita valvonta-alueella ovat mm. suuri maidonjalostamo sekä suuri ravintolisien valmistaja. Valvonta-alueella on myös useita suuria kontaktimateriaalivalmistajia. Talousvettä toimittava laitos toimittaa talousvettä Hämeenlinnan kantakaupungin alueelta Hattulan ja Iittalan kautta Akaaseen asti noin 72 000 henkilölle. Ahveniston uimarannalla käy päivittäin jopa 1000 uimaria ja Hämeenlinnan uimahallissa käy lähes 250 000 uimaria vuodessa.

Valvonta-alueella järjestetään lukuisia suuria yleisötilaisuuksia. Vuosittain järjestettäviä tapahtumia ovat mm. Elomessut, Hämeen keskiaikafestivaali, Kansainväliset suurmarkkinat, Pellavamarkkinat, Lepaan puutarhapäivät, Wanaja Festival ja toritapahtumat, joihin tulee liikkuvia elintarvikehuoneistoja. Lisäksi Kantolan tapahtumapuisto ja Evon leirialue tarjoavat hyvät mahdollisuudet kertaluonteisille suur tapahtumille (mm. konsertit ja partioleirit), joihin lähes poikkeuksetta liittyy valvontatarvetta.

Tuotantoeläintiloista eniten on nautatiloja, joista suurin osa on suuntautunut maidontuotantoon. Tuotantoeläintilojen määrä on verrattain suuri ottaen huomioon Hämeenlinnan maantieteellisen sijainnin Etelä-Suomessa. Kananmunantuottajia ja lammastiloja on muutamia. Ilmoituksenvaraisista kohteista hevostenpitäjiä on määrällisesti eniten. Lisäksi ilmoituksenvaraisissa kohteissa on eläinhoitola, kasvatustoimintaa sekä eläinkauppatoimintaa.

1.6.2 Henkilöstö ja voimavarat

Päivitys 2023: Valvontayksikön henkilöstöresursseihin on tulossa muutoksia päällikkörekrytoinnin toteutuessa. Rekrytointiprosessi on alkanut keväällä 2022, mutta vakanssia ei ole saatu täytettyä tätä suunnitelmaa päivitettäessä. Päällikön vakanssin täyttäminen ja täyttämisen ajankohta tulee vaikuttamaan käytettävissä oleviin resursseihin ja niiden jakautumiseen. Taulukossa 1 esitetyissä resursseissa ei ole huomioitu päällikön työpanosta, koska tehtäväkuva on vielä avoin. Alustavan suunnitelman mukaan hallinnollisiin tehtäviin osoitettaisiin 0,4 htv:tä ja 0,6 htv:tä kohdistettaisiin valvontatehtäviin valittavan henkilön osaamisen ja kiinnostuksen mukaan.

Päivitys 2023: Valvontatehtäviä suorittaa kahdeksan terveystarkastajaa aiemman yhdeksän tarkastajan sijaan. Yksikön resurssit ovat vähentyneet 0,6 htv:ta mm. yhden ympäristö- ja terveystarkastajan työpanoksen siirryttyä kokonaisuudessaan ympäristönsuojeluyksikköön. Siirtyneellä tarkastajalla oli elintarvikelain mukaisia valvontatehtäviä sekä yksikön yhteisiä tehtäviä kuten toimintajärjestelmän ylläpitoa. Tehtävien siirto on vähentänyt elintarvikevalvonnan resurssia, mitä tullaan kompensoimaan joko tehtävien siirtämisellä tai osoittamalla elintarvikelain mukaisia valvontatehtäviä päällikölle. Valvontaan käytettävissä olevat resurssit tulevat vähenemään myös hyvinvointialueuudistukseen liittyvään pääluottamusmiehen tehtäväkuvan muutoksen vuoksi, mikä lisää pääluottamustehtäviin varattua työaika.

Päivitys 2023: Eläinlääkintähuollossa työskentelee johtava kunnaneläinlääkäri ja kolme kunnaneläinlääkäriä, jotka tekevät praktiikkaa. Lisäksi ympäristöterveydenhuollon yksikössä on yksi valvontaeläinlääkäri virka, jota hoitaa kaksi eläinlääkäriä 50 %:n osa-aikaisuudella. Yksi praktikoeläinlääkäreistä osallistuu puolella työajastaan eläinsuojeluvalvontaan ja yksi praktikko keskittyy alkutuotannon valvontaan. Valvontaeläinlääkärit hoitavat eläinsuojelutehtäviä sekä eläinperäisten elintarvikkeiden alkutuotannon valvontaa.

Ympäristöjohtajan ja hallintosihteerin työpanokset on kohdennettu hallinnollisiin tehtäviin.

Taulukko 1. Arvio käytettävissä olevista resurssien jakautumisesta vuonna 2023. Luvuissa on huomioitu viranhaltijoiden muut tehtävät ja jo tiedossa olevat osa-aikaisuudet.

Suunnitellut resurssit toimialoittain	Henkilötyövuotta (htv)
Elintarvikevalvonta	3,1
Terveydensuojelu	4,0
Tupakkalain ja lääkelain mukainen valvonta	0,6
Eläinlääkintähuolto	4,8
Hallinnolliset tehtävät	0,8
Yhteensä	13,3

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta (410/2009) edellyttää, että kunnalla tai yhteistoiminta-alueella on käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöstöresurssit tarkoituksenmukaisen työnjaon järjestämiseksi ja erikoistumisen mahdollistamiseksi. Valvontayksikön kokonaisresurssit ovat yhteensä 13,3 henkilötyövuotta, joten yksikön koko täyttää lain vaatimukset ja erikoistumista on ollut mahdollista toteuttaa.

Käytettävissä olevia resursseja ei voida kokonaisuudessaan kohdistaa suunnitelmalliseen valvontaan, vaan osa resursseista menee muihin tehtäviin. Tehtävien jakautumista toimialoittain kuvataan toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

Päivitys 2023: Valvontayksikössä ei ole määritetty resurssien suhteellista jakautumista suunnitelmalliseen valvontaan ja muihin tehtäviin. Vuoden 2023 kuluessa on tavoitteena selvittää suunnitelmalliseen valvontaan todellisuudessa käytettävissä olevat resurssit. Tietoa voidaan käyttää hyväksi toiminnan kehittämisessä ja valvonnan tehostamisessa.

Eläinlääkäreiden vastualueet ja työnjako on kuvattu tarkemmin taulukossa 2. Resurssit ovat jakautuneet praktiikkaan (3 htv), eläinsuojeluun (1,5 htv) ja eläintautitehtäviin sekä alkutuotannon valvontaan.

Taulukko 2. Eläinlääkäreiden vastualueet ja työnjako vuonna 2023.

Virka	Praktiikan vastualue	Työnjako
Johtava kunnaneläinlääkäri	Lammin ja Tuuloksen pitäjät	praktikko, eläinsuojelutehtävät
Kunnaneläinlääkäri	Hauhon pitäjä	praktikko, Traces-todistukset
Kunnaneläinlääkäri	Hattula, Kanta-Hämeenlinna, Kalvolan ja Rengon pitäjät	praktikko, eläinsuojelutehtävät, eläintaudit, valmiuseläinlääkäri
Kunnaneläinlääkäri	Hattula, Kanta-Hämeenlinna, Kalvolan ja Rengon pitäjät	praktikko, maidontuotantotilojen hygieniatarkastukset, TRACES- todistukset, vierasainevalvonta
Valvontaeläinlääkäri	koko Hämeenlinna ja Hattula	eläinperäisten elintarvikkeiden alkutuotanto ja laitosvalvonta, eläinsuojelutehtävät, eläintaudit

Valvontayksikön omien resurssien lisäksi ympäristöterveydenhuolto käyttää tukipalveluita mm. puhtaanapitoon ja tietotekniikkapalveluihin.

1.6.3 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö täyttää lainsäädännössä asetetut pätevyysvaatimukset. Terveystarkastajat täyttävät elintarvikelaissa ja terveydensuojelulaissa säädetyt pätevyysvaatimukset. Kunnaneläinlääkäriin ja valvontaeläinlääkäriin tehtäviin voidaan valita vain henkilö, joka on Suomessa laillistettu eläinlääkäri. Sijaisena voidaan käyttää opintojen loppuvaiheessa olevaa opiskelijaa, jolla on maa- ja metsätalousministeriön myöntämä määräaikainen praktiikkaoikeus. Pätevyys ja praktiikkaoikeus tarkistetaan aina rekrytoinnin yhteydessä alkuperäisistä todistuksista, myös sijaisten osalta.

Eläinlääkärille säädösten mukaan kuuluvia tehtäviä eivät tee muut kuin edellä mainitun pätevyyden omaavat henkilöt. Kunnaneläinlääkärit luovuttavat lääkkeitä ja tekevät kaikki hoitotoimenpiteet. Valvontatehtäviä ei suorita henkilö, joka on kyseiseen valvontakohteeseen kiinteässä asiakassuhteessa. Jos tällainen valvontatehtävä tulee, se siirretään tehtäväksi toiselle kunnaneläinlääkärille. Kiireelliset eläintauti- ja eläinsuojelutehtävät kuuluvat kaikille kunnaneläinlääkäreille.

Terveystarkastajien tehtävät on jaettu siten, että osa tekee ainoastaan terveydensuojelulain mukaista valvontaa ja osa elintarvikelain mukaista valvontaa. Tämä mahdollistaa aiempaa paremman perehtymisen omaa tehtäväkenttää koskeviin säädöksiin ja ohjeistuksiin. Tupakkalain mukainen valvonta on jakaantunut sekä elintarvike- että terveydensuojeluvalvojiille suoritettavaksi muun valvonnan ohessa.

Lakiperusteisen työnjaon lisäksi tarkastajille on osoitettu erityisosaamista vaativia tehtäviä, joiden hallitsemiseksi tarkastajat ovat saaneet syventävää koulutusta. Valvontayksikössä on erityisosaamista seuraaville valvonnan osa-alueille:

- kontaktimateriaalivalvonta
 - epidemiaselvitykset
 - varautumissuunnittelu
 - asunnontarkastukset
 - pakkausmerkinnät ja elintarvikeparanteet
 - ravintolisät
-

-
- sisäilmaan liittyvät ongelmat
 - talous- ja uimavesien valvonta

Ammattitaidon ylläpitämiseksi ja erityisosaamisen vahvistamiseksi viranhaltijoille laaditaan vuosittain koulutussuunnitelma. Viranhaltijat pyrkivät valitsemaan yleistä ammattitaitoa ylläpitävien koulutusten lisäksi omaa erikoistumisalaa käsitteleviä koulutuksia tarjonnan mukaan. Valmiuseläinlääkärit osallistuvat aluehallintoviraston määrääminä eläintautivalmiuskoulutukseen vähintään yhtenä päivänä vuodessa. Terveystarkastustyön täydennyskoulutus on osa eläinlääkäreiden pakollista ammatillista täydennyskoulutusta. Koko henkilöstön keskimääräinen koulutuspäivien määrä on vuosittain noin 5 päivää/htv. Toteutuneet koulutuspäivät raportoidaan osana valvonnan vuosiyhteenvetoja. Koulutuspäiviä saattaa kertyä enemmän, jos esimerkiksi lainsäädännössä, valvonnan ohjeistuksissa tai tietojärjestelmissä tapahtuu merkittäviä muutoksia. Suuri osa terveystarkastajien koulutuksista on maksuttomia.

Uuden henkilön perehdyttäminen sisältyy yksikön toimintajärjestelmään. Perehdyttämisen toteutuminen dokumentoidaan seurantalomakkeelle.

1.6.4 Delegoinnit

Hämeenlinnan kaupungin 1.12.2021 voimaan tulleen hallintosäännön 7.12.2020 § 146 (muutettu Kv 16.8.2021 § 119) mukaan toimitilin voi siirtää päätösvaltaa alaiselleen viranhaltijalle.

Ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoille on delegoitu toimivaltaa 1.3.2021 lukien voimassa olevalla kaupunkirakennelautakunnan päätöksellä 11.12.2019 § 523, muutettu 5.5.2020 § 80, muutettu 16.2.2021 § 17. Viranhaltijoille on delegoitu toimivaltaa laajasti lainsäädännön sallimissa rajoissa. Hallintosääntö sekä kaupunkirakennelautakunnan päätökset löytyvät Hämeenlinnan kaupungin [verkkosivuilta](#).

1.6.5 Toimintajärjestelmä

Valvontayksikölle on laadittu toimintajärjestelmä, jonka tarkoitus on, että valvontatoimenpiteet tulevat tehdyiksi samoin menettelyin ja yhteisten käytäntöjen mukaisesti riippumatta siitä kuka toimet suorittaa. Toimintajärjestelmän ohjeet on tallennettu Kehränettiin. Toimintajärjestelmään on tallennettu kattavasti tietoa yksikön toiminnasta yleisesti sekä kunkin toimialan

substanssiasioista. Tässä valvontasuunnitelmassa on useita viittauksia toimintajärjestelmässä oleviin ohjeisiin. Toimintajärjestelmän päivittämisestä vastaa tehtävään osoitettu viranhaltija.

1.6.6 Alueellinen yhteistyö, ohjaukseen ja toiminnan kehittäminen

Valvontayksikkö osallistuu alueelliseen yhteistyöhön muiden Kanta- ja Päijät-Hämeen valvontayksiköiden kanssa. Yhteistyöpalavereja pidetään valvontayksiköiden johtajien kesken säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa, ja niissä käydään keskustelua valvonnan alueellisesta yhtenäistämisestä sekä käsitellään muita valvontayksiköiden toimintaan liittyviä asioita. Tämän valvontasuunnitelman päivittämisen jälkeen, vuoden 2022 lopulla pidettävän tapaamisen asialistalla on valvontasuunnitelmat.

Hämeenlinnan ja Forssan alueella toimii talousvesiasetuksen 1352/2015 mukainen talousvettä toimittava laitos, jolla on kaksi vedenjakelualueita Hämeenlinnan ja yksi Forssan valvontayksiköiden alueella. Forssan valvontayksikön kanssa on sovittu, että vuonna 2022 tälle vesilaitokselle järjestetään yhteistyössä talousveden häiriötilanneharjoitus.

Päivitys 2023: Keväällä 2021 aloitettiin Hämeenlinnan ehdotuksesta talousvettä valvovien Kanta- ja Päijät-Hämeen terveystarkastajien yhteistyötapaamiset. Ensimmäinen tapaaminen pidettiin huhtikuussa 2021, jolloin sovittiin tapaamisten periaatteet ja ryhmän nimeksi päätettiin Hämeen vesitiimi. Ryhmässä käsitellään noin 7-8 kertaa vuodessa ajankohtaisia talousveteen liittyviä kysymyksiä. Hämeen ELY-keskuksen ehdotuksesta ryhmä täydentyy 1-2 kertaa vuodessa Hämeen ja Etelä-Savon ELY-keskusten ja Etelä-Suomen aluehallintoviraston edustajilla sekä terveystarkastuksen johtajilla. Hämeen vesitiimin toiminta jatkuu myös vuonna 2023.

Aluehallintovirastot toteuttavat kunnallisiin ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköihin suunnattuja arviointi- ja ohjaukseen (AJO-käynti) osana ympäristöterveydenhuollon lakien edellyttämää valvontaa. Aluehallintovirastojen on määrä arvioida kunnallisten valvontayksiköiden valvontasuunnitelmat kunkin valvontaohjelmakauden kuluessa ja toteuttaa jokaiseen valvontayksikköön ainakin yksi AJO-käynti. Tällä ohjelmakaudella AJO-käyntiä ei ole vielä toteutettu. Edellisellä ohjelmakaudella Etelä-Suomen aluehallintovirasto toteutti valvontayksikköön AJO-käynnin syksyllä 2018, mikä kohdistui terveydensuojeluun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan ja eläinlääkäripalveluiden toimeenpanoon sekä

tupakkavalvontaan. Elintarvikevalvonnan AJO-käynnin osuus suoritettiin vuonna 2016. AJO-käynneillä havaittujen korjaus- ja kehityskohteiden johdosta ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin, viedään tarvittaessa lautakuntaan tiedoksi ja huomioidaan valvontasuunnitelman päivityksessä.

Terveysvalvonnan asioita käsitellään kahden viikon välein pidettävissä yksikköpalavereissa. Yksikköpalaverit pyritään pääsääntöisesti pitämään yhteisesti sovittuna lähipäivänä yhteisöllisyyden ylläpitämiseksi. Palavereihin on kuitenkin edelleen mahdollista osallistua myös etäyhteyksin. Myös eläinlääkärit kokoontuvat säännöllisesti kuukausittain kesäkautta lukuun ottamatta. Kaupunkirakennetoimialalla järjestetään työpaikkakokouksia, joissa käsitellään koko toimialaan liittyviä ajankohtaisia asioita.

Hämeen ELY-keskuksen johdolla on tehty yhteistyötä vesihuollossa. Alueella on toiminut vuodesta 2019 alkaen Hattulan, Hämeenlinnan ja Janakkalan vesihuollon yhteistyöryhmä, johon kuuluu edustajat Hämeen ELY-keskuksesta, Hämeenlinnan kaupungilta, Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymästä, Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy:stä, Janakkalan Vedestä, Janakkalan ja Hattulan kunnista sekä Hämeen liitosta.

Kanta- ja Päijät-Hämeen maakuntien alueelle laadittiin vuoteen 2030 ulottuvaa haja-asutuksen vesihuollon strategia. Strategian etenemistä kartoitettiin vuonna 2022 ja toimeenpanoa on suunniteltu vuodelle 2023.

Sosiaali- ja terveysministeriö, maa- ja metsätalousministeriö sekä ympäristöministeriö kehottivat 4.6.2020 kuntien terveyden- ja ympäristönsuojeluviranomaisia sekä ELY-keskusten vesihuollon valvontaviranomaisia pitämään yllä ajantasaista vesihuollon tilannekuvaa käynnissä olevan koronavirusepidemian vuoksi. Koronatilanteen vaikutuksia vesihuoltoon selvitettiin huhtikuussa 2020 ja tulokset raportoitiin Hämeen ELY-keskukselle. Selvityksessä tuli ilmi, että Hämeenlinna ja Hattulan alueen talousvettä toimittavilla laitoksilla on nostettu valmiutta ja varauduttu epidemian pitkittymiseen. Koronatilanteen pitkittyessä lokakuussa 2020 perustettiin Hämeen ELY-keskuksen, Etelä-Suomen aluehallintoviraston sekä Kanta- ja Päijät-Hämeen terveydensuojeluyksiköiden ylimaakunnallinen tilannekuvaryhmä, jonka toiminnan ensisijaisena tavoitteena on varmistua talousvettä toimittavien laitosten alueellisesta tilannekuvasta ja sen muodostamisesta. Ryhmässä käytiin läpi yhteenvedot COVID19-tilanteen vaikutuksista vesihuoltolaitosten käytännön

toimintaan. Ryhmä tuki taustalla myös viranomaisyhteistyön edelleen syventämistä.

Ylimaakunnallisen tilannekuvaryhmän toiminta jatkui elokuulle 2021. Toiminnan aikana kerättyjen tietojen mukaan COVID-19 -tilanne ei aiheuttanut haitallisia vaikutuksia vedenhankintaan eikä jätevesien käsittelyyn. Ryhmän toiminta päätettiin lopettaa ja yhteistyötä sovittiin jatkettavaksi Hämeen vesitiimissä.

1.7 Valvonta

1.7.1 Tietojärjestelmät

Valvontayksiköllä on käytössään vuonna 2019 käyttöön otettu valtakunnallinen, Ruokaviraston ylläpitämä valvontatietojärjestelmä (Vati, ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä), joka korvasi aiemmin käytössä olleen Tarkastaja-ohjelman. Nykyinen järjestelmä on selainpohjainen, mikä muun muassa helpottaa ohjelman käyttöä etätöissä. Valvontatietojärjestelmään tallennetaan valvontakohteet ja -tapahtumat keskusvirastojen ohjeistuksen mukaisesti. Ohjelma ohjaa kirjaamaan tietyt tapahtumat määrättyllä tavalla, mikä vähentää kirjaamistapojen vaihtelua tarkastajien välillä. Järjestelmä helpottaa myös työn suunnittelua, koska siinä on ominaisuus, joka järjestää valvontakohteet joko järjestelmän automaattisesti luoman tarkastustarpeen tai kunnan syöttämän tarkastustarpeen mukaiseen työjonoon viimeisen suunnitelman mukaisen tarkastuksen perusteella. Lisäksi se on rakennettu vastaamaan nykyisiä raportointitarpeita, joihin vanhassa Tarkastaja-ohjelmassa ei ollut valmiuksia. Vati-sovellus on kaikkien ympäristöterveydenhuollon viranomaisten yhteiskäytössä oleva palvelukokonaisuus, mikä vähentää tiedonsiirron tarvetta eri järjestelmien välillä. Vati-sovelluksen lisäksi keskusvirastot keräävät tietoa valvontayksiköistä VYHA-järjestelmän kautta. Vati-sovelluksen rekisteriseloste on tallennettu Ruokaviraston verkkosivuille.

Vatin käyttö on vakiintunut, ja suurin osa merkittävistä puutteista on saatu korjattua, mutta kehitystyö jatkuu edelleen. Tavoitteena on, että keskusvirastot saavat kaikki tarvitsemansa valvontatiedot keskitetystä järjestelmästä, ja manuaalista raportointia tarvittaisiin enää hyvin vähän.

Päivitys 2023: Järjestelmään kehitetään edelleen mm. näytetulosten tallentamisen osalta.

Näytetulokset pystytään siirtämään laboratorion järjestelmästä valvontatietojärjestelmä Vatiin.

Yleisten uimarantojen vesinäytetulokset raportoidaan Vatin kautta. Vuoden 2022 talousvesitulokset raportoidaan vielä manuaalisesti. Vuoden 2023 talousvesinäytetulokset raportoidaan Vati-järjestelmän kautta, mistä THL saa juomavesidirektiivin edellyttämät raportit edelleen Euroopan komissiolle toimitettavaksi. Uutta tuolee olemaan, että kuluttajat pystyvät vuodesta 2023 alkaen hakemaan oman vedenjakelualueensa veden laatutiedot vesi.fi-karttapalvelusta joko osoitteen perusteella tai kartalta valitsemalla. Talousvesinäytetulosten uudistunut raportointi työllistää, koska vuoden 2022 loppuun menessä kaikkien juomavesidirektiivin perusteella valvottavien talousvettä toimittavien laitosten näytteenottosuunnitelmat tulee viedä Vatiin. Vuonna 2023 talousvesinäytetulosten valvonta tapahtuu Vati-järjestelmässä, mikä muuttaa käytäntöä ja lisää merkittävästi näytetuloksista johtuvaa työmäärää.

Kehityskohteina ovat edelleen myös raportointityökalut sekä muut vähäisemmät valvontaa ja sen suunnittelua helpottavat ominaisuudet.

Vuonna 2021 otettiin käyttöön sähköinen asiointipalvelu Ilppa, jossa asiakkaat voivat tehdä terveydensuojelu- ja elintarvikelain mukaisia ilmoituksia uusista kohteista ja ilmoittaa toiminnassa tapahtuneista muutoksista sekä ilmoittaa toiminnan lopettamisesta. Sähköisessä asiointipalvelussa asiakkaat voivat myös tarkastella omia, Vatiin tallennettuja kohdetietojaan. Mahdollisuus tarkastaa omat tiedot tukee valvonnan perusmaksujen määräytymistä asianmukaisesti. Toimijat voivat näin oma-aloitteisesti selvittää, minkälaisista toiminnoista heitä tullaan laskuttamaan ja voivat tarvittaessa ilmoittaa viranomaiselle, mikäli tiedot ovat virheelliset tai eivät ole ajan tasalla. Ennen perusmaksun käyttöönottoa laskutus tapahtui valvontasuunnitelmassa esitettyjen ja toteutuneiden tarkastusten perusteella, jolloin mahdolliset toiminnan muutokset tulivat ilmi tarkastuskäyntien yhteydessä.

Päivitys 2023: Perusmaksun käyttöönoton myötä Vatin laskutusominaisuuksia on kehitetty, ja ne on otettu valvontayksikössä käyttöön vuonna 2022. Vatia on tarkoitus kehittää siten, että myös tupakan vähittäismyynnin vuosittaiset valvontamaksut saataisiin laskutettua automaattisesti. Tarkastusmaksujen laskuttamiseen Vatisissa on jo tarvittavat ominaisuudet, ja ne on tarkoitus ottaa valvontayksikössä myöhemmin käyttöön. Ruokavirastossa Vatin kehityskohteena on muun muassa raportointityökalujen kehittäminen sekä sairastumis- ja haittailmoitukset Ilpan kautta, jolloin

tiedot siirtyvät automaattisesti Vatiin vähentäen tarkastajien kirjaustyötä. Ilmoituksia voisivat tehdä niin toimijat kuin kuluttajatkin. Ominaisuutta pilotoidaan vuoden 2022 lopulla tietyissä valvontayksiköissä, ja ilmoitukset tultaneen ottamaan yleiseen käyttöön vuoden 2023 kuluessa.

Ruokavirasto järjestää edelleen säännöllisesti etäyhteyksillä keskustelutilaisuuksia, joissa käydään läpi Vatin käyttöön liittyviä asioita sekä kehitystarpeita.

Valvontatietojärjestelmän lisäksi ympäristöterveydenhuollossa käytetään tavanomaisia Hämeenlinnan kaupungin henkilöstö- ja taloushallinnon ohjelmistoja. Opus-järjestelmän käyttöönotto lisäsi asioiden ja asiakirjojen kirjaus- ja tallennustarvetta, koska työn sujuvuuden ja tilastoinnin vuoksi asioita ja asiakirjoja joudutaan tallentamaan myös omaan tietojärjestelmään. Opuksen rinnalle on tullut Valmu, jossa valmistellaan päätösten lisäksi nykyisin myös lista-asiat.

Eläinlääkintähuollossa käytetään kunnan- ja virkaeläinlääkärin työssä tarpeellisia valtakunnallisia rekistereitä, joihin käyttöoikeuksia haetaan ns. Pääsynhallinnan kautta. Maitotilojen hygienia tarkastukset raportoidaan Vati-sovellukseen. Muut viranomaisvalvonnan toimet dokumentoidaan Tarkastaja-ohjelmaan, josta voidaan tulostaa tarvittavat suoriteraportit valitulta ajanjaksolta. Molemmilla kunnaneläinlääkärien yhteisvastaanotoilla on käytössä kaupungin hankkima KliniQ-ohjelma. Sen rinnalla Tuuloksen eläinlääkärit käyttävät tuotantoeläinpraktiikassa myös omia praktiikkaohjelmia.

1.7.2 Valvonnan maksullisuus

Toimijoilta peritään suunnitelman mukaisesta suoriteperusteisesta valvonnasta ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukainen maksu. Maksu perustuu pääsääntöisesti käytettyyn työaikaan lukuun ottamatta tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynnin sekä nikotiinivalmisteiden myynnin valvontaa, joista peritään vuosimaksu, jonka ei tarvitse perustua valvonnan todellisiin kustannuksiin. Suoriteperusteisessa laskutuksessa ohjeellisina tarkastusaikoina käytetään keskusvirastojen riskiluokitusohjeissa annettuja aikoja. Näistä voidaan kuitenkin perustellusta syystä poiketa.

Suunnitelmalliseen valvontaan luetaan ennalta suunniteltujen tarkastusten lisäksi ennalta suunniteltujen tarkastusten seurantatarkastukset sekä valvontasuunnitelmaan sisältyvät

projektitarkastukset. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi myös muista toimenpiteistä voidaan periä maksu. Tällaisia ovat esimerkiksi hakemusten ja ilmoitusten käsittely sekä määräysten tai kehotusten noudattamisen varmistamiseksi tehtävä valvonta.

Vuoden 2022 alussa tuli voimaan sekä elintarvikelain että terveydensuojelulain mukaisten valvontakohteiden vuosittaisesta perusmaksu, joka on 150 €. Perusmaksu peritään tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta kaikilta rekisteröidyiltä ja hyväksytyiltä valvontakohteilta. Valvontaa ohjaavat keskusvirastot ovat antaneet ohjeistusta perusmaksuun liittyvissä tulkinnoissa.

Perusmaksun käyttöönotto toi laskuperusteisiin myös muita vähäisempiä muutoksia, kuten elintarvikelain mukaiset suunnitelmalliset näytteenotot, joista ei enää peritä näytteenotokustannuksia, vaan ne sisältyvät tulevaan perusmaksuun. Uuden lain myötä myös elintarvikelain mukaisten valvontakohteiden lopetusilmoitusten käsittely on tullut maksulliseksi. Poiketen elintarvikelaista, terveydensuojelulain mukaisten valvontakohteiden lopetusilmoitukset eivät ole maksullisia.

Maksut ja maksuperusteet on esitetty Hämeenlinnan kaupungin [ympäristöterveydenhuollon maksutaksassa](#). Maksutaksa on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 21.3.2022 (§ 37), ja taksa on tullut voimaan 1.4.2022.

1.7.3 Hallinnolliset pakkokeinot

Kunnan valvontaviranomaisella on oikeus käyttää määräyksiä, kielloja ja muita hallinnollisia pakkokeinoja, mikäli ne ovat välttämättömiä toiminnassa havaittujen terveyshaittaa tai -vaaraa aiheuttavien epäkohtien poistamiseksi. Pakkokeinoista säädetään kussakin ympäristöterveydenhuollon toimialan laissa. Terveydensuojelulaissa kunnan antamista kielloista ja määräyksistä säädetään 51 §:ssä ja sen tehostamiseksi asetettavasta uhkasakosta sekä teettämisen ja keskeyttämishuosta 53 §:ssä. Elintarvikelain mukaiset, kunnan käytettävissä olevat pakkokeinot on kuvattu lain 9 luvun pykälissä 55–61 ja 66 sekä määräyksen tai kiellon tehostamiseksi asetettava uhkasakko sekä teettämisen ja keskeyttämishuoka pykälässä 68. Kiireellisistä toimista säädetään 64 §:ssä. Uutena kunnan käytettävissä olevana pakkokeinona nykyisessä elintarvikelaissa on 67 §:ssä kuvattu elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu. Sanktio on suuruudeltaan 300–5000 €, ja sen on tarkoitus ennaltaehkäistä elintarvikemääräysten vastaista

toimintaa ja toisaalta nopeasti ja tehokkaasti estää sen jatkaminen. Ruokavirasto on laatinut ohjeistusta seuraamusmaksun käytöstä. [Ohjeet](#) löytyvät Pikantista. Järjestelmä vaatii kirjautumisen.

Tupakkalain mukaisesti kunnallisella valvontaviranomaisella on käytettävissään 96 §:n mukainen kunnan kiello, 97 §:n mukainen vähittäismyyntiluvan peruuttaminen sekä 105 §:n mukainen uhkasakko ja teettämisuhka edellä mainittujen pakkokeinojen tehostamiseksi.

Yksikön toimintajärjestelmässä on terveydensuojelulain mukaisten pakkokeinojen käytöstä yleinen ohje ja elintarvikelain mukaisista pakkokeinoista on yksityiskohtaisempaa ohjeistusta.

Ruokavirasto on laatinut ohjeen hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä (Opas elintarvikelain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä elintarvikevalvonnassa, ohje 3761/04.02.00.01/2020/3). Oiva-järjestelmä on yhtenäistänyt tulkintaa pakkokeinoihin ryhtymisen rajasta.

Pakkokeinojen käyttöä on delegoitu viranhaltijoille Hämeenlinnan kaupungin kaupunkirakennelautakunnan päätöksen mukaisesti ([1.6.4 Delegoinnit](#)). Pakkokeinot on delegoitu laajamittaisesti viranhaltijoille, mutta uhkasakko ja teettämisuhka ovat uhkasakkolain (1113/1990) mukaan viranomaisen asetettavia. Ennen pakkokeinoihin ryhtymistä viranhaltijat käyvät tapauksen läpi ympäristöjohtajan kanssa.

1.8 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat

Elintarvikelaki, terveydensuojelulaki ja tupakkalaki edellyttävät, että valvonta tukeutuu hyväksytyihin laboratorioihin. Hämeenlinnan kaupungin ympäristöterveydenhuolto käyttää valvonnassaan KVVY Tutkimus Oy:n laboratoriota, jonka Ruokavirasto on hyväksynyt elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukaiseksi laboratoriksi. KVVY Tutkimus Oy:llä on toimipiste Hämeenlinnassa (Tavastlab), joka toimii lähinnä näytteiden vastaanottopisteenä. Suurin osa näytteistä lähetetään analysoitavaksi yrityksen muihin toimipisteisiin. Laboratorio lähettää näytteitä tarvittaessa myös muihin, kuten Ruokaviraston laboratorioon tutkittavaksi. Lista hyväksytyistä laboratorioista on Ruokaviraston verkkosivuilla.

Valvontayksiköllä on laboratorion yhteystiedot, mistä henkilökunta on tavoitettavissa myös virkajan ulkopuolella, ja tarvittaessa kiireelliset laboratoriopalvelut ovat saatavilla myös päivystysluontoisesti. Talousveden häiriötilanteisiin liittyvät käytännöt on kuvattu tarkemmin kunnan talousveden häiriötilannesuunnitelmassa. KVVY Tutkimus Oy on hyväksynyt suunnitelmaan kirjatut käytännöt.

Valvontayksikkö ei ole käyttänyt valvonnassaan ulkopuolisia asiantuntijoita. Sisäilmaselvityksissä kiinteistöstä vastaava taho pääsääntöisesti teettää tarvittavat tutkimukset. Jos ulkopuolisia asiantuntijoita tullaan käyttämään, asiantuntijan valinnassa huomioidaan vaatimukset, jotka on esitetty toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa.

1.9 Viestintä

Ympäristöpalveluiden toimintajärjestelmässä on kuvaus yksikön viestinnästä. Viestintä voi olla sisäistä, ulkoista tai sidosryhmien ja yhteistyökumppanien välistä. Tehokkaalla viestinnällä pyritään parantamaan valvonnan läpinäkyvyyttä, mutta viestintävelvoite tulee myös lainsäädännöstä. Kunnan asukkaille tapahtuvasta viestinnästä säädetään kuntalaisissa (410/2015), ja laissa viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) säädetään oikeudesta saada tietoa viranomaisten julkisista asiakirjoista. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännöstä tulee velvoite neuvoa ja tiedottaa toimijoita sekä kuntalaisia. Viestintä on yksi tapa täyttää tätä velvoitetta.

Valvontayksikkö tiedottaa kaupungin verkkosivuilla ympäristöterveydenhuoltoa koskevista ajankohtaisista asioista. Tiedotteita voidaan jakaa myös medialle, ja media julkaisee tiedotteita kiinnostaviksi arvioimistaan asioista. Normaaliajan viestintää on kuvattu tarkemmin Kehrään tallennetussa ympäristöpalveluiden viestintäsuunnitelmassa. Suunnitelma on päivitetty 17.8.2020.

Ympäristöterveydenhuollon toimintaa kuvataan vuosittain laadittavassa viranomaispalveluiden toimintakertomuksessa, johon on koottu merkittävimmät valvontaa koskevat asiat.

Toimintakertomus julkaistaan Hämeenlinnan kaupungin verkkosivuilla ja kaupunkirakennelautakunnalle luottamushenkilöiden portaalissa.

Kuluvan ohjelmakauden yhtenä teemana on yhteistyö, sekä viranomaisten että viranomaisen ja toimijoiden välillä. Aktiivisella viestinnän kehittämällä pyritään parantamaan yhteistyötä

erityisesti toimijoiden ja muiden vastaavien yhteistyötahojen kanssa. Viranomaisyhteistyötä on painotettu jo edellisellä ohjelmakaudella, ja sen kehittämiseksi on luotu menettelyt, joita toteutetaan edelleen.

Valvontayksikkö on pyrkinyt lisäämään tiedottamista toimijoille, ja tiedottamisen kehittämistä jatketaan vuonna 2023. Toimialoittain aiheita voisivat olla esimerkiksi Oiva-tarkastusten painopisterivit, tapahtumamyyntiin liittyvät asiat, talousveden uraani ja tupakkalain jäljitettävyyksvaatimukset. Tiedottamista ja yhteistyötä toimijoiden kanssa pyritään edelleen kehittämään saatujen kokemusten ja palautteen perusteella, ja säännöllisestä tiedottamisesta pyritään muodostamaan vakiintunut toimintatapa. Aiemmin ympäristöpalvelut on tiedottanut säännöllisesti uimavesistä.

Valvontayksikön viranhaltijat ovat osallistuneet saavutettavuuskoulutuksiin, ja yksikön julkaisemat uudet dokumentit tehdään saavutettaviksi ja vanhoja dokumentteja muutetaan saavutettaviksi sitä mukaa kuin niitä päivitetään.

Erilaisia kriisitilanteita varten Hämeenlinnan kaupunki on laatinut erillisen, kaikkia toimialoja koskevan kriisiviestintäsuunnitelman, joka löytyy Kehränetistä. Valvontayksikkö noudattaa tätä kriisiviestintäsuunnitelmaa, mutta sen lisäksi ympäristöterveydenhuollolla on omia tarkennettuja viestintäohjeita esimerkiksi elintarvike- ja talousvesivälitteisten epidemioiden varalle.

Eläintautitilanteessa viestinnästä vastaa ensisijaisesti aluehallintovirasto.

1.10 Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvitystyö

Terveystieteiseläki ja elintarvikeläki velvoittavat valvontayksiköitä laatimaan häiriötilanteisiin varautumista koskevan suunnitelman. Valvontayksikön varautumissuunnitelma sisältää ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteet. Varautumissuunnitelma ja muu varautumiseen liittyvä materiaali on tallennettu Kehränettiin. Kaikki ajantasainen varautumissuunnitteluun liittyvä materiaali on myös tulostettuna sähkö- ja tietojärjestelmäkatkosten, ym. häiriöiden varalle.

Valtioneuvoston asetuksella (1365/2011) säädetään elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä. Valvontayksikön varautumissuunnitelmassa on kuvattu toiminta elintarvike- ja vesivälitteisissä epidemiatilanteissa. Epidemiatilanteita varten on laadittu runsaasti

yksityiskohtaista ohjeistusta, jotka on tallennettu toimintajärjestelmään omalle sivustolle (Elintarvike- ja vesivälitteiset epidemiat). Ruokavirasto on päivittänyt terveysvaaratilanteiseen laaditun ohjeen (Toiminta elintarvikevälitteisissä terveysvaaratilanteissa, ohje 4186/04.02.00.01/2020/2). Päivitetty ohje löytyy Ruokaviraston ekstranetistä (Pikantti).

Yhteistoiminta-alueelle on perustettu epidemiaselvitystyöryhmä, jonka kokoonpano, vastuut ja yhteystiedot löytyvät toimintajärjestelmästä. Epidemiaselvitystyöryhmän yhteisille asioille on luotu Teams-työtilaan oma ryhmä, johon kaikki epidemiaselvitystyöryhmän jäsenet kuuluvat. Työtilaa käytetään muistioiden yms. tallennuspaikkana ja epidemiaselvitystilanteessa ajantasaisena tiedonjakokanavana. Työtilan käytössä tulee huomioida yksityisyydensuoja, eikä esimerkiksi sairastuneiden tietoja voida siellä jakaa. Työtilassa kaikki selvitystyötä koskeva materiaali saadaan tallennettua samaan paikkaan ja jaettua yhtä aikaa koko selvitystyöryhmälle. Tavoitteena on, että epidemiaselvitystyöryhmä kokoontuu vuosittain ympäristöjohtajan kokoonkutsumana.

Elintarvike-, talousvesi- ja uimavesivälitteisistä epidemioista tehdään ilmoitus Ruokaviraston ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) yhteiseen ruokamyrkytys-epidemiarekisteritietojärjestelmään (RYMY-tietojärjestelmä). Jokaisesta epidemia-ilmoituksesta laaditaan selvitystyön päätyttyä RYMY-järjestelmään selvitysilmoitus kolmen kuukauden kuluessa epidemiasta. Selvitysilmoituksen tekeminen vaatii kirjautumisen järjestelmään. Valvontayksiköllä on yksi yhteinen käyttäjätunnus.

Talousvesivälitteisten epidemioiden selvittelyssä tehdään yhteistyötä sen vesilaitoksen kanssa, jonka alueella epidemiaepäily on havaittu. Toiminta on ohjeistettu ja se löytyy Kehränetistä terveysvalvonnan sivuilta. Talousvesiasetuksen 1352/2015 mukainen kunnan talousveden häiriötilannetilannesuunnitelma on valmistunut vuonna 2017 ja se on viety tiedoksi ympäristö- ja rakennuslautakuntaan. Suunnitelman valmistelussa on tehty yhteistyötä Kanta- ja Päijät-Hämeen terveysvalvontojen, Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen, Etelä-Suomen aluehallintoviraston, Hämeen Ely-keskuksen, Tampereen kaupungin terveysvalvonnan ja alueen talousvettä toimittavien laitosten kanssa. Talousveden häiriötilannetilannesuunnitelma päivitetään vuosittain ja päivitykseen tarvittava aika otetaan huomioon ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaa laadittaessa. Talousvettä toimittavien laitosten tarkastuksilla ja häiriötilanneharjoituksissa

verrataan Hämeenlinnan kaupungin ja laitosten häiriötilannesuunnitelmia sekä sovitetaan yhteen toimintatapoja. Vuonna 2020 laadittiin Hämeenlinnan viranomaispalveluiden toimeksiantona opinnäytetyö otsikolla Kanta-Hämeen terveystalvontojen sekä HS-Veden talousveden häiriötilannesuunnitelmien vertailu. Opinnäytetyötä käytettiin, kun talousveden häiriötilannesuunnitelma päivitettiin vuonna 2021.

Talousveden häiriötilanteet tulevat viranomaispalveluiden tietoon poikkeavina näytetuloksina tai talousvettä toimittavien laitosten, viranomaisten tai kuluttajien yhteydenottoina. Tilanteissa toimitaan talousveden häiriötilannetilannesuunnitelmaan laadittujen toimintakorttien mukaisesti. Tilannearvion jälkeen päätetään mahdolliset toimenpiteet. Toimenpiteet aloitetaan välittömästi, jos kyseessä on talousveden mikrobiologinen saastuminen tai muu tilanne, jonka voidaan arvioida aiheuttavan talousveden kuluttajille terveyshaittaa. Tilanteesta informoidaan talousvettä toimittavaa laitosta, epidemioiden selvitystyöryhmää, kuluttajia sekä tarvittaessa Hämeenlinnan ja Hattulan johtoryhmiä. Terveystalvonta päättää muun muassa desinfioinnin aloittamisesta, keittokehotuksen antamisesta ja arvioi tehtyjen toimenpiteiden riittävyttä yhteistyössä epidemioiden selvitystyöryhmän kanssa. Ympäristöjohtaja tai epidemioiden selvitystyöryhmä päättävät määräysten purkamisesta, kun tilanteen normalisoituminen on varmistettu riittävällä näytteenotolla. Häiriötilanteen kaikissa vaiheissa viestitään aktiivisesti. Häiriötilanteesta laaditaan selvitysilmoitus, jonka kautta tieto välittyy terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle sekä Etelä-Suomen aluehallintovirastoille. Talousveden häiriötilanteen jälkeen arvioidaan olemassa olevat suunnitelmat, joita päivitetään tarvittaessa.

Taloustarviossa ei ole erikseen varattu määrärahoja häiriötilanteita varten, mutta tarvittaessa näytetutkimusten aiheuttamat kustannukset pystytään kattamaan.

Ympäristöterveydenhuollon varautumissuunnitelmien päivitys aloitettiin vuonna 2022 osana kaupunkirakennetoimialan varautumisen päivitystä. Suunnitelmia tullaan päivittämään edelleen vuonna 2023 ja yhteensovittamaan Hämeen hyvinvointialueen varautumisen kanssa. Paikkatiedon hyödyntämisen mahdollisuuksia ympäristöterveydenhuollon varautumisessa selvitetään vuonna 2023.

Eläinlääkintähuollon erityistilannevalmius on selostettu [luvussa 5.1.4](#).

2 Elintarvikevalvontasuunnitelma

Kunnan elintarvikevalvontasuunnitelma on laadittu siten, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajaa taloudellisilta tappioilta. Elintarvikevalvontasuunnitelma sisältää rekisteröityjen ja hyväksytyjen elintarviketoimintojen säännöllisen valvonnan, kontaktimateriaalivalvonnan sekä alkutuotantopaikkojen valvonnan. Ruokavirasto ohjaa kunnallista elintarvikevalvontaa.

Ruokaviraston laatima Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma (VASU) tulee ottaa huomioon kunnan elintarvikevalvontasuunnitelman laatimisessa. VASU on laadittu koko elintarvikeketjulle, ja se koskee useita eri viranomaisia, joten sen ohjaava vaikutus ei ole yhtä selkeä kuin muissa toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa. Ruokavirasto on julkaissut syyskuussa 2021 ohjeen kunnan elintarvikevalvontasuunnitelmasta. Ohje on otettu huomioon tätä suunnitelmaa laadittaessa.

Ruokavirasto on laatinut kunnallisten viranhaltijoiden toiminnan ohjaamiseksi lukuisia ohjeita, jotka sisältävät keskusviraston näkemyksiä lainsäädännön tulkinnoista. Ohjeilla pyritään helpottamaan lainsäädännön tulkintaa ja yhtenäistämään valvontaa valtakunnallisesti. Ohjeet ovat Ruokaviraston verkkosivuilla myös toimijoiden käytettävissä. Näiden lisäksi Pikanttiin (Ruokaviraston ekstranet) on tallennettu viranomaiskäyttöön laadittuja malliasiakirjoja ja muuta valvontaa ohjaavaa aineistoa. Valvontayksikön omat ohjeet mm. ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä on tallennettu Kehränettiin yksikön toimintajärjestelmään. Toimintajärjestelmään on tallennettu myös kattavasti muuta valvontaa ohjaavaa materiaalia, mm. tarkastajien sähköpostitse saatuja Ruokaviraston tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta.

Uusi elintarvikelaki tuli voimaan keväällä 2021. Valvonnan näkökulmasta merkittäviä muutoksia ovat nykyisiä pakkokeinoja täydentävä, sakkoon rinnastettava seuraamusmaksu sekä valvonnan perusmaksun käyttöönotto. Näistä on kerrottu tarkemmin luvuissa [1.7.3 Hallinnolliset pakkokeinot](#) ja [1.7.2 Valvonnan maksullisuus](#). Elintarvikelakiin tuli jo aiemmin lain muutoksen yhteydessä pykälä toimijan luotettavuuden selvityksestä. Asiaa pilotoidaan Ruokaviraston ohjaamana, ja siitä tullaan antamaan kunnallisille valvontayksiköille tarkempaa ohjeistusta pilotin päätyttyä.

Lakiuudistus on johtanut myös useiden Ruokaviraston vanhojen ohjeiden päivitystarpeeseen. Päivitettyihin ohjeisiin perehtyminen vie työaikaa suunnitelmalliselta valvonnalta.

Jo vuoden 2020 alussa voimaan tulleessa elintarvikelain muutoksessa säädettiin mm. petosten torjuntaan liittyvän yhteistyön lisäämisestä, ensisaapumisvalvonnan siirtämisestä kunnallisten valvontayksiköiden tehtäväksi, kotirauhan piiriin kuuluvien huoneistojen valvomisesta sekä toimijoiden omavalvontavelvoitteista. Muutokset siirrettiin uuteen elintarvikelakiin, ja niiden vaikutuksia valvontaan kuvataan tarkemmin seuraavissa luvuissa.

2.1 Rekisteröity elintarviketoiminta ja hyväksytyt elintarvikehuoneisto

Valtaosa elintarvikevalvonnan piiriin kuuluvista huoneistoista on rekisteröityjä elintarviketoimintoja (ent. ilmoitettu elintarvikehuoneisto). Tällaisia ovat esimerkiksi myymälät, tukut, ravintolat ja muut tarjoilupaikat, sekä muita kuin eläinperäisiä elintarvikkeita käsittelevät valmistuspaikat. Hyväksynnän vaativia huoneistoja ovat eläinperäisiä elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsittelevät huoneistot eli hyväksytyt elintarvikehuoneistot (ent. laitokset). Ilmoitus- ja hakemuskäsittely on ohjeistettu yksikön toimintajärjestelmässä. Huoneistoja hyväksyttäessä huomioidaan myös Ruokaviraston laatima ohjeistus. Rekisteröityjen toimintojen vaatimusten soveltamista ohjeistetaan Ruokaviraston ohjeessa rekisteröidyn elintarviketoiminnan elintarvikehygieniasta ([980/04.02.00.01/2022/1](#)).

Hyväksytyihin elintarvikehuoneistoihin tehdään tarkastus ennen huoneiston hyväksymistä ja toiminnan aloittamista, mutta rekisteröidyt toiminnat tarkastetaan ennen toiminnan aloittamista ainoastaan silloin, kun ilmoituksen tai muun seikan perusteella on syytä epäillä, että elintarviketurvallisuus saattaa vaarantua. Näin ollen edellytysten täyttymistä päästään yleensä arvioimaan vasta toiminnan alettua, ensimmäisellä suunnitelman mukaisella tarkastuksella.

Toimijan on tehtävä valvontaviranomaiselle ilmoitus toiminnan keskeyttämisestä, lopettamisesta ja toiminnan olennaisesta muutoksesta. Uudessa elintarvikelaissa ei ole enää käsitettä toiminnanharjoittajan vaihtumisesta, vaan aina uuden toimijan aloittaessa toimintansa elintarvikehuoneistossa, mielletään toiminta uudeksi elintarviketoiminnaksi. Toiminnan

keskeytysilmoitus on maksuton, mutta lopetusilmoituksesta peritään taksan mukainen maksu. Lopetusilmoituksen maksullisuus vaatii yhteisten periaatteiden sopimista valvontayksikössä. Ruokavirasto tulee myös ohjeistamaan asiaa.

Hyvin pienimuotoiset ja vähäriskiksi arvioidut elintarvikehuoneistot eivät kuulu rekisteröintivelvoitteen piiriin. Ruokaviraston tulkinnan mukaan mm. pienet kodinomaiset valmistuskeittiöt, esim. perhekotien keittiöt, joissa asukkaat osallistuvat ruoan valmistukseen, ja jotka ovat osa asukkaiden asuintiloja, eivät ole rekisteröintivelvoitteen piiriin kuuluvia elintarvikehuoneistoja. Valvontayksikön oman riskinarvioinnin mukaan ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jäävät enintään 10 hengelle ruokaa valmistavat kodinomaiset keittiöt. Tarjoilukeittiöistä ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jäävät pienet päiväkotien ja palvelukotien ryhmäkeittiöt tai vastaavat, joihin ruoka toimitetaan kohteen välittömästä läheisyydestä joko saman toimijan keittiöltä tai laajamittaista keskuskeittiötoimintaa harjoittavan toimijan keittiöltä. Elintarvikehuoneiston jättäminen ilmoitusmenettelyn ulkopuolelle vaatii lähes aina tapauskohtaista arviointia.

Myös vanhassa elintarvikelaissa rekisteröintivelvoitteen ulkopuolelle jätettiin vähäriskinen toiminta, jonka ei katsota olevan elinkeinon harjoittamista. Uuden elintarvikelain perusteluissa elinkeinon harjoittamisen liikevaihtorajaksi on linjattu 15 000 €. Lisäksi Ruokavirasto on linjannut, että pop up -toimintaa, eli satunnaista ruoan valmistusta ilman rekisteröityä elintarvikehuoneistoa, voivat yksityishenkilöiden lisäksi jatkossa harjoittaa myös yrittäjät. Ruokavirasto on antanut tarkempia ohjeita pop up -toiminnasta.

2.1.1 Kotirauhan piiriin kuuluva elintarvikehuoneisto

Rekisteröity elintarviketoiminta on mahdollista perustaa myös kotiin. Kotirauhan piirissä sijaitsevan huoneiston ja sen toiminnan vaatimuksiin sovelletaan lainsäädäntöä kuten muihinkin rekisteröityihin toimintoihin. Aiemmin kotirauhan piiriin kuuluviin huoneistoihin ei tehty tarkastuskäyntejä, vaan tarkastukset tehtiin asiakirjatarkastuksina ja toimijaa haastatteleamalla. Uusi valvonta-asetus (EU 625/2017) edellyttää, että valvontaviranomaisella on oikeudelliset menettelyt, joilla varmistetaan, että henkilöstöllä on pääsy toimijoiden tiloihin ja mahdollisuus tutustua näiden hallussaan pitämiin asiakirjoihin, jotta se voi suorittaa tehtävänsä asianmukaisesti.

Näin ollen kotirauhan piiriin kuuluviin huoneistoihin tehdään nykyisin tarkastuksia kuten muihinkin huoneistoihin, ja tarkastuksesta muodostuu Oiva-raportti normaaliin tapaan.

2.2 Kontaktimateriaalitoimijat

Kontaktimateriaaleilla tarkoitetaan elintarvikkeen kanssa kosketuksiin joutuvia materiaaleja, mm. astioita, pakkausmateriaaleja, työvälineitä ja laitteita. Kontaktimateriaalialan toimijoita ovat valmistajat, maahantuojat ja markkinoijat. Kontaktimateriaalivalvontaa suoritetaan myös elintarvikehuoneistoissa osana suunnitelmallista valvontaa, mutta näitä kohteita ei rekisteröidä erikseen kontaktimateriaalialan toimijoiksi.

Kontaktimateriaalialan toimijat tekevät valvontaviranomaiselle toiminnastaan ilmoituksen ja kohde merkitään valvontatietojärjestelmään. Kohteisiin tehdään riskinarvioinnin mukaisesti valvontakäyntejä. Kontaktimateriaalitoimijoiden tarkastuksia on ohjeistettu Ruokaviraston ohjeessa (17018/7). Kontaktimateriaalitoimijoiden tarkastusten tulokset tallennetaan valvontatietojärjestelmään samoin kuin elintarvikevalvontakohteiden, mutta kontaktimateriaalitoimijoiden tarkastuksista ei muodostu julkista Oiva-raporttia.

Vatissa kontaktimateriaalitoimijat luokitellaan kolmeen eri toimintatyyppiin: valmistus ja jatkojalostus, maahantuonti sekä jakelu tai markkinointi. Tarkemmat ominaisuustiedot, kuten toiminnan laajuus, kirjataan toiminnan ominaisuustietoihin. Elintarvikehuoneiston riskiluokitus ja valvontatarpeen määrittämisoheessa ([1028/04.02.00.01/2022/5](#)) kontaktimateriaalitoimijat on jaettu kolmeen eri kokoluokkaan ja kahteen toimintaluokkaan, joiden tarkastustiheydet vaihtelevat välillä 0,35–1 krt/vuosi.

2.3 Alkutuotanto

Alkutuotantopaikat kuuluvat elintarvikevalvonnan piiriin ja toimijoille on asetettu lainsäädännössä rekisteröitymisvelvoite, joka koskee eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta kaikkia alkutuotannon toimijoita. Alkutuotantopaikkojen valvonnassa ja valvontatarpeen määrittämisessä käytetään Ruokaviraston ohjetta alkutuotannon elintarvikevalvonnasta ja riskinarvioinnista ([ohje 10507/1](#)). Alkutuotantopaikkojen tarkastuksille on Vati:ssa A,C,D -tarkastuslomake, tarkastuksista muodostuu Oiva-raportti, mutta sitä ei julkaista oivahymy-verkkosivuilla. Tarkastuslomakkeen

käyttöä varten on laadittu erilliset arviointiohjeet, jotka löytyvät Ruokaviraston verkkosivuilta, ja ovat siellä myös toimijoiden käytettävissä.

Päivitys 2023: Alkutuotantopaikat on saatu viimeisinä perustettua valvontatietojärjestelmään, ja tietojen ajan tasalle saattaminen on ollut hidasta, mutta nykyisin myös alkutuotantopaikat ovat pääosin tietojärjestelmässä. Kohteita on paljon, ja tarkastustarve vähäinen, joten joitakin tarkentavia toiminnan tietoja, ns. ominaisuustietoja puuttuu vielä kohteilta. Tietoja päivitetään sitä mukaan, kun tarkastuksia saadaan tehtyä tai tietojen päivittäminen tulee muutoin ajankohtaiseksi, esimerkiksi näytteenottopyyntöjen yhteydessä. Aiemmin kasviperäisten tuotteiden alkutuotantopaikkojen riskinarvioinnin mukainen tarkastusmäärä perustui keskimääräiseen laskelmaan, mutta nykyisillä tiedoilla riskinarvioinnin mukaiset tarkastusmäärät saadaan laskettua tarkemmin. Vähäriskisimpiin alkutuotantopaikkoihin ei kohdisteta suunnitelmallista valvontaa, vaan kohteita valvotaan tarvittaessa. Alkutuotantopaikkojen täsmentyneet riskinarvioinnin mukaiset tarkastusmäärät tulevat laskemaan suunniteltua kokonaistarkastusmäärää, ja näin ollen vaikuttavat myös valvontasuunnitelman toteuman laskentaan. Kasviperäisten alkutuotantopaikkojen tarkastukset on saatettu jättää resurssipulan vuoksi suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolelle, ja kertynyt tarkastustarve on suuri. Vuodelle 2023 suunnitellaan tehtäväksi viisi tarkastusta.

Päivitys 2023: Vuonna 2022 eläinlääkintähuollon valvontaresurssi oli 1,5 htv. Lisäksi alkutuotannon valvontaa teki yksipraktikkoeläinlääkäri 20% työajalla. Alkutuotannon valvontaa kohdennettiin riskiperusteisesti, mutta valvonnan monivuotista aliresursointia ei saatu kurottua kiinni. Alkutuotannon valvontaa jatketaan suunnitelmallisesti niin, että tehtävä on osoitettu yhdelle praktikolle. Resursointi kasvatetaan tarvittaessa.

2.4 Sisämarkkinatuonti (ent. ensisaapumisvalvonta)

Ensaapumisvalvonnalla tarkoitettiin muista EU-maista Suomeen toimitettavien eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikevalvontaa. Ensaapumisvalvonnan tarkoituksena on turvata kyseisten elintarvikkeiden hygieeninen laatu sekä estää eläintautien leviäminen niiden välityksellä.

Ensaapumisvalvonnan järjestäminen oli aiemmin Ruokaviraston vastuulla, mutta vuonna 2020 voimaan tulleella elintarvikelain muutoksella ensisaapumisvalvonta osoitettiin kuntien tehtäväksi

ja ensisaapumisvalvonta -termistä luovuttiin ja otettiin käyttöön käsite ”eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonti”. Nykyisin sisämarkkinatuonti kuuluu osaksi Oiva-valvontaa. Tuontikohteiden kirjaaminen Vati-sovellukseen poikkeaa hieman aiemmasta, jolloin tuonti- ja vienti kirjattiin nk. ominaisuustietoihin, mutta nykyisin sisämarkkinatuontia harjoittaville kohteille perustetaan muun toiminnan rinnalle erillinen toiminta. Valvonnan siirtyminen kuntaan työllistää paitsi kiinteiden elintarvikehuoneistojen valvonnassa, myös ulkomyyntitapahtumissa, joissa useat toimijat harjoittavat sisämarkkinatuontia.

Ruokaviraston määräys 8/2021 koskien tiettyjen eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonti-ilmoituksia on annettu 27.10.2021 ja määräys on tullut voimaan 1.11.2021. Määräyksessä mainittujen eläinperäisten elintarvikkeiden osalta toimijan tulee tehdä sisämarkkinatuonti-ilmoitus. Ilmoituksen voi tehdä käyttäen sähköistä ilmoitusjärjestelmää tai lomaketta.

2.5 Tilapäistapahtumat ja liikkuvat elintarvikehuoneistot

Tilapäistapahtumia valvotaan riskiperusteisesti päivystysvuorossa olevan terveystarkastajan arvion mukaan. Päivystysvuoroista on laadittu kiertävä lista, ja koska tapahtumat ajoittuvat useimmiten viikonlopuille, hoitaa päivystävä tarkastaja tapahtumavalvonnan. Tapahtumajärjestäjältä pyydetään ilmoitus suuresta yleisötilaisuudesta ja listaus tapahtumaan osallistuvista elintarvikemyyjistä. Tämän lisäksi yksittäiset elintarvikemyyjät tiedottavat itse omasta tulostaan joko sähköisellä ilmoituslomakkeella, vapaamuotoisella sähköpostilla tai muulla vastaavalla tavalla.

Suuri osa tilapäistapahtumista toistuu vuosittain ja tapahtumiin saapuvat samat toimijat. Tämä helpottaa riskinarviointia ja valvontaa voidaan kohdistaa niihin toimijoihin, joiden toiminnassa on havaittu puutteita. Nykyisin liikkuvien elintarvikehuoneistojen kohde- ja valvontatiedot saadaan Vatista.

Osa tapahtumajärjestäjistä järjestää viranomaispalaverin hyvissä ajoin ennen varsinaista tapahtumaa. Vaikka itse tapahtumaa ei katsottaisi tarpeelliseksi tarkastaa, on viranomaispalaveriin pyritty aina osallistumaan.

Uuden elintarvikelain mukaan liikkuvat elintarvikehuoneistot tekevät rekisteröinti-ilmoituksen kotikuntaansa. Aiemmin ilmoitus tehtiin siihen kuntaan, missä toimintaa harjoitettiin ensimmäisen kerran. Tästä johtuen liikkuvien elintarvikehuoneistojen merkintäperiaatteet Vatissa vaihtelevat. Lainsäädäntömuutos sekä liikkuvan elintarvikehuoneiston nykyisen määritelmän vajavaisuus aiheuttavat päivitystarvetta kohdetietoihin, jotta valvonnan perusmaksu tulee ohjautumaan valvontakohteille oikein. Liikkuvia elintarvikehuoneistoja koskevien tulkintojen ja lijausten teko on Ruokavirastossa vielä kesken.

2.6 Tarkastusten määrittely ja sisältö

Tarkastuksen tavoitteena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus sekä elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu sekä varmistaa elintarvikkeiden jäljitettävyyttä. Tavoitteena on myös varmistaa, että elintarvikkeista annettava tieto on totuudenmukaista ja riittävää eikä johda kuluttajaa harhaan sekä suojata kuluttajaa elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta ja taloudellisilta tappioilta. Kuluttajan suojelun lisäksi valvonnalla pyritään varmistamaan kaikille elintarvikealan toimijoille yhtäläiset liiketoimintamahdollisuudet toteuttamalla valvontaa yhdenvertaisesti ja tasapuolisesti. Tavoitteiden saavuttamisessa toimijoiden ohjauksella ja neuvonnalla on merkittävä rooli, mitä on enenevässä määrin alettu korostaa osana tarkastajan työtä.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus. Oiva-tarkastuksista tarkastuskertomus sekä Oiva-raportti muodostuvat Vati-sovellukseen kirjatuista tiedoista. Oiva-järjestelmä on Ruokaviraston määräämä tapa valvontatietojen julkistamisesta (Ruokaviraston määräys (12/2021) elintarvikevalvonnan valvontatiedoista). Tarjoilupajat ja myymälät ovat kuuluneet Oiva-järjestelmään 1.5.2013 lukien, ja vuoden 2015 alusta järjestelmän piiriin tulivat muut ilmoitetut (nyk. rekisteröidyt) elintarvikehuoneistot. Laitokset (nyk. hyväksytyt elintarvikehuoneistot) tulivat mukaan Oivaan 1.5.2015. Vuoden 2016 alusta lukien myös asiakirjatarkastuksista on muodostunut Oiva-raportti, joka mahdollistaa esimerkiksi seurantatarkastuksen tekemisen asiakirjatarkastuksena. Nykyisin myös valvontasuunnitelman mukaisista projektitarkastuksista muodostuu Oiva-raportti.

Suunnitelman mukaisella tarkastuksella tarkastettavat Oiva-rivit valitaan kohteen toiminnasta johtuvien ja valvontatietoihin perustuvien riskien mukaisesti käyttäen hyväksi Ruokaviraston ohjetta elintarvikehuoneiston riskiperusteisesta valvonnasta (Ruokaviraston ohje 16044/1). Lisäksi tarkastetaan soveltuvin osin valvontayksikössä kyseiselle vuodelle asetetut painopisterivit ([2.9 Painopisteet ja projektit](#)). Uuden valvontakohteen ensimmäisellä suunnitelman mukaisella tarkastuksella arvioidaan pääsääntöisesti omavalvonnan yleinen vaatimustenmukaisuus sekä tilojen ja välineiden soveltuvuus, riittävyys ja kunnossapito.

Ruokavirasto on laatinut ohjeistusta Oiva-tarkastuksiin. Arviointiohjeet löytyvät www.oivahymy.fi -sivustolta, ja muuta valvontaan liittyvää ohjeistusta löytyy Pikantista sekä Ruokaviraston verkkosivuilta. Rekisteröityjen huoneistojen tarkastuksilla käytetään apuna myös ohjetta rekisteröityjen toimintojen hygieniasta. Valvonnan avuksi ja yhtenäistämiseksi kattavampia ohjeita on laadittu mm. pakkausmerkintöjen, kontaktimateriaalien, ravitsemus- ja terveysväitteiden ja elintarvikeparanteiden valvontaan. Valvontaohjeet löytyvät Ruokaviraston verkkosivuilta, ja ovat siellä myös toimijoiden käytettävissä.

Suunnitelmallisten tarkastusten lisäksi valvontakohteisiin tehdään tarkastuksia ilmoitusten perusteella, jolloin tarkastus kohdistetaan ilmoituksessa esiin tulleisiin epäkohtiin. Ruokamyrkytys- tai epidemiaepäilytarkastuksella joudutaan yleensä tarkastamaan kohteen toimintaa melko laajalaisesti kiinnittäen huomiota mm. kohteen yleiseen hygieniaan, hygieenisiin työskentelytapoihin sekä omavalvonnan toimivuuteen.

2.7 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Valvonnan vaikuttavuutta edistetään valvonnan riskiperusteisella kohdentamisella. Valvontaa suunnataan sellaisiin kohteisiin, joissa riski on suurin, huomioiden toiminnan laatu ja laajuus, vaaralle mahdollisesti altistuvien kuluttajien määrä, vaaran vakavuus ja toteutumisen todennäköisyys sekä aiemmat valvonnan tulokset. Tarkastustiheys määritetään riskinarviointiin perustuen. Kohteiden riskiluokituksessa käytetään joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta Ruokaviraston ohjetta elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokituksesta ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittämisestä. Ohjeen liitteissä esitettyjä tarkastustiheys suosituksia on käytetty tarkastussuunnitelmien (liite 1) laatimisessa. Vati järjestää

kohteet työjonolle ominaisuustietojen perusteella lasketun tarkastustiheyden mukaisesti.

Tarkastustiheyden voi tarvittaessa syöttää myös manuaalisesti.

Ruokaviraston ohjeesta poiketen voidaan kohteen valvontahistoria huomioiden tarkastustiheyttä laskea yksittäisistä B-arvosanoista huolimatta, mikäli puutteet ovat olleet sellaisia, että ne eivät heikennä elintarviketurvallisuutta ja toimija on ryhtynyt viipymättä toimenpiteisiin puutteen korjaamiseksi.

Liitteessä 1 on esitetty valvontasuunnitelman laatimishetkellä aktiivisten valvontakohteiden lukumäärät, riskinarvioinnin mukainen kohdetyyppikohtainen tarkastustarve sekä käytettävissä olevien resurssien mukaiset tarkastusmäärät. Taulukossa esitetyissä luvuissa ei ole huomioitu suunnitelman mukaisia seurantatarkastuksia eikä uusien kohteiden ensimmäisiä tarkastuksia. Seurantatarkastuksia on noin 3 % suunnitelman mukaisista tarkastuksista, ja resurssien mukaisissa suunnitelmissa on huomioitu, että seurantatarkastukset saadaan tehtyä. Uusien kohteiden ensimmäisten tarkastusten määrästä vuositasolla ei ole tilastotietoa, joten käytännössä nämä tarkastukset korvaavat osittain tarkastussuunnitelmiin kirjattuja tarkastuksia. Tarvittaessa valvontaa suunnataan edelleen suuririskisimpiin kohteisiin ja harkinnan mukaan pieniriskisimpien kohteiden tai loppuvuodelle suunniteltuja tarkastuksia voidaan siirtää seuraavalle vuodelle.

Uusien, rekisteröintivelvoitteen piiriin kuuluvien elintarviketoimintojen ensimmäisen tarkastuksen ajankohta määräytyy toiminnan alustavan riskinarvioinnin perusteella. Tarkastusajankohdan määrittämisessä käytetään ohjeellisesti taulukossa 3 esitettyjä aikoja. Jos uusi rekisteröity toiminta muodostuu siten, että huoneistossa aiemmin toiminut toimija lopettaa toimintansa, mutta uuden toimijan vastuuhenkilöt ovat samat kuin edellisen toimijan, voidaan ensimmäistä tarkastusta harkinnan mukaan siirtää, mikäli edellisestä tarkastuksesta on kulunut vain vähän aikaa. Myös näissä tapauksissa huolehditaan, että uusi toimija saa Oiva-raportin kohtuullisessa ajassa. Valvontaa tehdään pääasiassa ennalta ilmoittamatta, mutta rekisteröityjen toimintojen ensimmäinen ennalta suunniteltu tarkastus voidaan sopia toimijan kanssa etukäteen, jotta toimijalla on mahdollisuus olla tarkastuksella läsnä.

Taulukko 3. Rekisteröityjen elintarviketoimintojen ensimmäisen tarkastuksen ohjeellinen ajankohta.

Elintarvikehuoneistotyyppi	Tarkastuksen ajankohta
Elintarvikehuoneistossa valmistetaan, myydään, tarjoillaan, säilytetään, kuljetetaan tai muuten käsitellään pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita tai huoneistossa valmistetaan elintarvikkeita, jotka on tarkoitettu erityisryhmille.	Kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta
Elintarvikehuoneistossa valmistetaan, myydään, tarjoillaan, säilytetään, kuljetetaan tai muuten käsitellään pakkaamattomia ei-helposti pilaantuvia elintarvikkeita tai säilytetään, kuljetetaan ja myydään pakattuja helposti pilaantuvia elintarvikkeita.	Kolmen kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta
Elintarvikehuoneistossa myydään, säilytetään tai muuten käsitellään ainoastaan pakattuja elintarvikkeita, jotka eivät säilykseen vaadi kylmä- tai kuumasäilytystä.	Kuuden kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisesta

Liikkuvien elintarvikehuoneistojen tarkastustiheyksiin ei ole erillistä ohjetta, vaan ne tulisi tarkastaa saman riskiluokitusohjeen mukaisesti kuin vastaavat kiinteät huoneistot huomioiden kuitenkin toiminnan tyyppillinen kausiluonteisuus, joka vähentää tarkastustarvetta. Liikkuvat elintarvikehuoneistot eivät välttämättä harjoita elintarvikehuoneistotoimintaa valvonnasta vastaavassa kunnassa (kunta, johon elintarvikehuoneistoilmoitus on tehty), jolloin näihin kohteisiin ei saada tehtyä tarkastuksia suunnitellulla tavalla. Liikkuvat huoneistot on jätetty pois tarkastussuunnitelmista, ja niihin tehdään tarkastuksia mahdollisuuksien ja riskinarvioinnin

mukaan. Riskinarviointiin perustuen tarkastus voidaan tehdä myös sellaiseen liikkuvaan elintarvikehuoneistoon, joka on tehnyt ilmoituksen toiseen valvontayksikköön, mutta toimii tällä valvonta-alueella.

Tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika vaihtelee toiminnan luonteen ja laajuuden mukaan. Keskimääräiset tarkastusajat on esitetty riskiluokitusohjeessa ([1028/04.02.00.01/2022/5](#)). Näistä ajoista voidaan poiketa, mikäli tarkastus kohteessa vie keskimääräistä enemmän aikaa, esim. jos puutteita on paljon tai omavalvontadokumenttien etsimiseen tai muuhun tarkastettaviin asioihin liittyvään selvittämiseen menee poikkeuksellisen paljon aikaa. Tarkastukseen voi kulua enemmän aikaa myös silloin, kun tarkastettavana on huomattavan monta Oiva-riviä. Toimijan neuvomisesta johtuva tarkastusajan pidentyminen ei vaikuta tarkastuksesta perittävään maksuun, koska neuvonta on maksutonta. Tarkastukseen käytetyn ajan lisäksi myös ohjeellista tarkastustiheyttä voidaan muuttaa, mikäli siihen on perusteltu syy. Perustelut poikkeavalle tarkastustiheydelle kirjataan valvontatietojärjestelmään kohteen tietoihin.

Ruokaviraston riskiluokitusohjeen mukaan tietyt valvontakohteet sijoittuvat nk. 0-riskiluokkaan. Tällaiset kohteet kuuluvat rekisteröintivelvoitteen piiriin, mutta joihin ei niiden toiminnan vähäriskisyyden vuoksi kohdisteta suunnitelmallista valvontaa. Tällaisiin kohteisiin tehdään tarkastus toiminnan alussa, mutta tarkastuksesta ei muodosteta Oiva-raporttia. Jatkossa valvontaa suoritetaan tarvittaessa, esim. asiakasyhteydenottojen perusteella. Tällaisia kohteita ovat tietyin edellytyksin esim. kuntosalien elintarvikemyynti sekä pubit. Mikäli pubissa ruokatarjoilu on laajuudeltaan valvontaa vaativaa, luokitellaan se grilli- tai pikaruokatoiminnaksi tai muuksi säännöllisen valvonnan kohteeksi. Myös muut 0-luokan kohteet voidaan riskiperusteisesti siirtää suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Ruoka-aputoimijat kuuluvat rekisteröintivelvoitteen piiriin, mutta niihin ei tehdä suunnitelmallisia tarkastuksia. Riskiluokitusohjeen mukaisesti sellaisiin ruoka-apukohteisiin, joiden toimintaan kuuluu helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittelyä tai jakamista, tehdään ensimmäinen tarkastus, ja muita ruoka-aputoimijoita valvotaan ilmoitusten ja valitusten perusteella. Ruoka-aputoimijoille on myönnetty tiettyjä helpotuksia, joista kerrotaan tarkemmin ruoka-aputoimintaa

laaditussa ohjeessa. Ohje on päivitettävänä, ja se on tarkoitus julkaista vuoden 2022 kuluessa. Ruoka-aputoimijoilta ei myöskään peritä vuosittaista perusmaksua.

2.8 Näytteenotto

Valvontasuunnitelman liitteenä olevassa elintarvikehuoneistojen näytteenottosuunnitelmassa (liite 2) on määritetty kohteen omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi otettavat näytteet. Näytteenottosuunnitelma voisi sisältää myös valvontayksikön omiin valvontaprojekteihin sisältyviä näytteitä. Valtakunnallisiin valvontaprojekteihin liittyvät näytteet on kuvattu luvussa painopisteet ja projektit ([luku 2.9](#)). Sellaiset näytteet, jotka on kohdistettu riskiperusteisesti ja sisältyvät näytteenottosuunnitelmaan, ovat toimijan kustannettavia. Omavalvonnan toimivuuden arvioimiseksi määrätyt viranomaisnäytteet perustuvat pääsääntöisesti mikrobikriteeriasetukseen ((EY) N:ro 2073/2005) ja Ruokaviraston laatimaan mikrobikriteeriasetuksen soveltamisohjeeseen (ohje 4095/04.02.00.01/2020/3). Liitteen 2 taulukossa esitettyjen näytteiden lisäksi valvontakohteen laiminlyömät lakisääteiset omavalvontanäytteet voidaan korvata toimijan kustannettavilla viranomaisnäytteillä.

Valvontasuunnitelman mukaiseksi näytteenotoksi luetaan myös Ruokavirastosta tulevat seurantaohjelmiin sisältyvät näytteenottopyynnöt. Seurantaohjelmat voivat olla kansallisia (esim. salmonellavalvontaohjelma) tai EU-tasoisia (esim. vierasainevalvontaohjelmat). Näytteenotot kirjataan tilastointia varten Vati-sovellukseen Ruokaviraston ohjeen mukaisesti, mutta näytetulokset tallennetaan Vatiin ainoastaan tiedostona. Näytteenottopyyntöjä tulee vuosittain muutamia. Näytteenotoista aiheutuneet kustannukset laskutetaan Ruokavirastolta.

Valvontasuunnitelman ulkopuolisia näytteitä otetaan harkinnan mukaan epäilyyn perustuen esim. ruokamyrkytysepidemiatilanteissa. Lisäksi Ruokavirastolta voi tulla kiireellisiin valvontatoimiin liittyviä näytteenottopyyntöjä, mutta niiden tutkimuskustannuksista vastaa Ruokavirasto.

Elintarvikehuoneistojen tulee elintarvikehuoneistoilmoituksessa ilmoittaa, jos talousvesi otetaan omasta kaivosta. Elintarvikevalvontaviranomainen ilmoittaa saamansa tiedon terveydensuojeluviranomaiselle, jolloin talousveden valvonta tulee osaksi terveydensuojelulain mukaista valvontaa. Oman kaivon varassa olevien elintarvikehuoneistojen talousveden valvontaan sovelletaan ympäristölautakunnan 17.5.2005, 79 §:n päätöstä. Päätös perustuu pohjavedessä

havaittujen riskien arviointiin. Päätöksen mukaan oman kaivon varassa olevien elintarvikehuoneistojen kaivovedestä otetaan viranomaisvalvonnan mukainen vesinäyte kolmen vuoden välein. Sen lisäksi toimijaa ohjeistetaan valvomaan talousveden mikrobiologista laatua vähintään kerran vuodessa niinä vuosina jolloin valvontanäytettä ei oteta.

2.9 Painopisteet ja projektit

Päivitys 2023: Vuoden 2022 suunnitelman toteuma tulee olemaan edellisvuosia parempi, mutta on edelleen jäämässä alhaiseksi. Lisäksi koronavuosina kertyi tarkastusvelkaa. Jotta tarkastuksia saataisiin tehtyä mahdollisimman tehokkaasti, pyritään tarkastukset edelleen pitämään lyhyinä. Käytännössä tarkastuksia voidaan lyhentää painottamalla tarkastus elintarvikeeturvallisuuden kannalta ensisijaisiin seikkoihin, kuten puhtauteen ja lämpötilahallintaan ja arvioida harvemmin tarkastettavat Oiva-rivit vain kerran kolmessa vuodessa, vaikka rivit olisivat painopisteinä. Ruokaviraston koronaohjetta noudatellen uusien toimintojen tarkastukset pyritään tekemään ohjeellisten aikojen mukaisesti, ja sellaisiin paikkoihin, missä tarkastuksilla on aiemmin havaittu puutteita, pyritään tarkastukset tekemään riskinarvioinnin mukaisen tarkastustiheyden mukaisesti. Äkillistä valvontatarvetta vaativat tehtävät, kuten ruokamyrkytyspäilyt menevät tehtävissä aina etusijalle.

Päivitys 2023: Ruokavirasto on julkaissut päivitettyt painopisteet vuodelle 2023. Oiva-riveistä valtakunnallisiksi painopisteiksi on valittu lämpötilahallinnan rivit ”6.2 kylmänä säilytettävät elintarvikkeet” ja ”6.4 jäähdytys”. Myös jäljitettävyyden valvonta on painopisteenä vuonna 2023, ja painopistettä toteutetaan tarkastamalla tehostetusti rivejä ”16.1 muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden jäljitettävyyys” sekä ”16.9 eläinperäisten elintarvikkeiden jäljitettävyyys”. Painopiste kohteiden saattamisesta valvonnan piiriin jatkuu edelleen, mutta painopistetyö on tällä hetkellä Ruokaviraston vastuulla. Lisäksi Ruokavirasto on osoittanut kunnille tehtäväksi tulevien vuosien painopisteiden suunnittelutyöhön osallistumista.

Ruokavirastolla on valtakunnallisia valvontaverkostoja, joihin kuntien elintarvikevalvojat voivat liittyä oman mielenkiintonsa ja tarpeidensa mukaisesti. Verkostoissa käydään keskustelua ja jaetaan tietoa tietyistä aihealueista. Verkostot auttavat mm. seuraamaan lakitulkintoja ja muita ajankohtaisia asioita yhtenäistäen valvontaa valtakunnallisesti. Valvontayksikön viranhaltijoita

kuuluu elintarvikeparanteiden valvontaverkoston, ravintolisien valvontaverkoston kontaktimateriaalivalvonnan verkostoon sekä elintarviketiedot valvontaverkoston.

Valvontayksikkö on asettanut tietyt Oiva-rivit valvonnan painopisteiksi kolmen vuoden syklillä. Toimintatavalla pyritään yhtenäistämään valvontaa ja varmistamaan, että kaikki Oiva-rivit tulevat kohteissa tarkastetuksi vähintään kolmen vuoden välein. Tätä käytäntöä on noudatettu Oiva-järjestelmä alkuajoista lähtien.

Myös Ruokavirasto asettaa painopisteiksi tiettyjä Oiva-rivejä, mutta valtakunnallisten painopisterivien valvontasykli on pidempi kuin valvontayksikön omien painopisteiden. Tämän vuoksi valvontayksikön omia painopisterivejä ei voida täysin korvata valtakunnallisilla painopisteillä.

Päivitys 2023: Rekisteröityjen elintarvikehuoneistojen tarkastusten painopistealueiksi vuodelle 2023 ovat soveltuvin osin vuorossa seuraavat Oiva-rivit:

1.6 Omavalvonnan yleinen vaatimustenmukaisuus

2.1 Tilojen soveltuvuus harjoitettavaan toimintaan

2.2 Tilojen kunto

2.3 Työvälineet, kalusteet ja laitteet

17.1 Näytteenotto ja omavalvontatutkimukset

17.15 Prosessissa syntyvät vierasaineet

Kohteiden vaihtelevista tarkastustiheyksistä johtuen painopistealueiden mukaisia rivejä ei aina saada tarkastettua kyseisenä vuonna vaan ne tarkastetaan mukautetussa syklissä. Jos kohteeseen tehdään Oiva-tarkastuksen yhteydessä myös projektitarkastus, pyritään arvioimaan samalla myös projektin aiheeseen liittyvät Oiva-rivit.

3 Terveydensuojelun valvontasuunnitelma

Terveydensuojelulain tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveydensuojelulaissa päävastuu terveydensuojelun valvonnan toteuttamisesta on säädetty kunnan tehtäväksi. Valvira ja aluehallintovirastot ohjaavat kunnallisten terveydensuojeluviranomaisten toimintaa. Valvira on laatinut kattavan, koko terveydensuojeluvälvönnän käsittävän valvontaohjeiston sekä lisäksi malliasiakirjoja ja muuta toimintaa ohjaavaa ohjeistusta. Valvontaohjeisto on käytettävissä Valviran verkkosivuilla ja ekstranetissä.

Päivitys 2023: Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelma on päivitetty vuosille 2023-2024. Päivityksessä on huomioitu vuoden 2021 lopulla hyväksytty ja vuoden 2022 alussa voimaan tullut terveydensuojelulain muutos. Lakimuutoksella tarkennettiin ilmoitusvelvollisuutta ja valvonnan maksullisuutta sekä säädettiin valvonnan perusmaksusta. Perusmaksulla on tarkoitus kattaa sellaisia valvonnan kuluja, joista ei voida periä suoriteperusteista maksua.

Ilmoitusvelvollisten kohteiden luettelo siirrettiin lakimuutoksen yhteydessä pykälätekstistä lain liitteeksi, missä kohdetyypit luetellaan yksityiskohtaisemmin. Päivityssä valvontaohjelmassa on huomioitu lakimuutoksen tarjoama vapaus valita kuhunkin tilanteeseen sopiva valvontakeino, vaikka tarkastuksia pidetään edelleen ensisijaisena tapana. Päivityksessä on myös kuvattu erilaisia vaihtoehtoja toteuttaa verkkoalustoilla lyhytaikaiseen majoitukseen tarjottavien huoneistojen suunnitelmallista valvontaa. Myös valvontaohjelman liitteenä oleva taulukko kohdetyypeistä ja niiden tarkastustiheyksistä ja riskiluokista on päivitetty vastaamaan terveydensuojelulain muutosta. Valvira on julkaissut [ohjekirjeen lakimuutoksen soveltamisesta](#). Terveydensuojelun painopisteet on määritetty koko ohjelmakaudelle, eikä niitä ole päivitetty.

Terveydensuojelulain mukaisesta valvonnasta kohdistuu muita toimialoja enemmän valvontaresursseja ei-suunnitelmalliseen valvontaan, esimerkiksi asunnontarkastukset, sisäilmaselvityksiin liittyvät kokoukset, raportteihin perehtyminen ja asiantuntijana toimiminen vievät työpanoksesta huomattavan osan.

Terveydensuojelulainsäädäntö uudistui laajasti edellisellä ohjelmakaudella vaikuttaen erityisesti talousvesivalvontaan. Myös asumisterveysvalvontaa ohjeistettiin uudelleen ja valvontakohteiden ilmoitusvelvollisuuteen tehtiin kattavia muutoksia. Säädösten ja ohjeiden uudistaminen jatkuu edelleen, ja suunnitteilla on terveydensuojelulain kokonaisuudistus. EU-komissio hyväksyi uuden juomavesidirektiivin, joka tuli voimaan 12.1.2021. Kansalliselle toimeenpanolle on aikaa kaksi vuotta. Juomavesidirektiivi edellyttää poikkihallinnollisesti useita lainsäädäntömuutoksia ja useissa kohdissa on eri määräaikoja. Keskeisiä uudistuksia ovat muun muassa laatuvaatimusten päivitys pääosin Maailman terveysjärjestön (WHO) suositusten mukaisesti, juomavesidirektiivin ja vesiputedirektiivin säännösten yhteen sovittaminen, koko vedentuotantoketjun riskinarviointi ja riskienhallinta vedenmuodostumisalueelta kuluttajan hanaan (WSP), kiinteistöjen vesijärjestelmien riskinarviointi ja riskienhallinta, talousvettä toimittavien laitosten käyttötarkkailu (omavalvonta), vedenkäyttäjille aiempaa enemmän tietoa (laitoksen toiminta ja tehokkuus, ajantasaiset laatatiedot verkossa), kiertotalouden edistäminen (vähennetään energiankulutusta ja hukaveden määrää, hanaveden luotettavuuden ja saatavuuden parantaminen vähentää pulloveden käytöstä syntyvää muovijätettä) sekä veden kanssa kosketuksissa olevien rakennustuotteiden materiaaleille asetettavat hygieeniset vaatimukset.

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi kunnan tehtävänä on myös muu terveydensuojelulain tarkoittama valvonta. Tällaista muuta valvontaa, mikä ei vaadi säännöllisyyttä, ovat erilaiset suunnitelmaan sisällyttömät yllättävät valvontatapaukset, joita ovat muun muassa asumisterveyteen liittyvät tarkastukset ja mittaukset, epidemiaselvitykset, asiakkaiden valitukset sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet. Lisäksi toiminta terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, kehittäjänä, neuvojana ja ohjaajana vaatii resursseja. Lakisääteisiin tehtäviin kuuluvat myös erilaiset raportointitehtävät esimerkiksi talous- ja uimavesinäytetulosten raportointi aluehallintovirastoon.

3.1 Ilmoitetut ja hyväksytyt valvontakohteet

Useimmat terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet ovat ilmoituksenvaraisia. Talousvettä toimittavat laitokset hakevat pääsääntöisesti toiminnalleen hyväksyntää ja hyväksynnästä tehdään päätös. Toiselta laitokselta vetensä ottava talousvettä toimittava laitos kuuluu ilmoitusmenettelyn piiriin. Ilmoitus- tai hakemuskäsittely saattaa kohteen suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Hakemuksen ja ilmoituksen käsittely on ohjeistettu toimintajärjestelmässä. Suunnitelmallisen valvonnan valvontakohteita ovat muun muassa talousveden jakelu, uimarannat, allasvesi, päiväkodit, koulut, oppilaitokset, majoitushuoneistot, kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset, sosiaalihuollon palvelut sekä liikunta ja virkistystoiminta. Lisäksi terveydensuojeluviranomainen voi pyytää riskinarvioinnin perusteella ilmoituksen muustakin terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta toiminnasta ja ottaa toiminnan suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Valvira on julkaissut 8.6.2022 sovellusohjeen terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta [Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden soveltamisohje](#). Uuteen ohjeeseen on sisällytetty aiemmin erilliset ohjeet julkisten majoitushuoneistojen ilmoitusmenettelystä (Ohje 7/2017) sekä sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen toimintayksiköiden ilmoitusmenettelystä (Ohje 1/2019). Majoitushuoneistoja koskevien ilmoitusten käsittelystä annetaan sähköpostilla tieto sekä poliisilaitokselle että pelastuslaitokselle. Myös rakennusvalvontaa tiedotetaan tarvittaessa.

Terveydensuojelulain mukaisiin kotirauhan piiriin kuuluviin kohteisiin ei kohdisteta suunnitelmallista valvontaa, eikä tarkastusta voi tehdä edes toiminnanharjoittajan luvalla. Jos toiminnanharjoittaja itse pyytää tarkastusta, voidaan sellainen tehdä. Vakavaa terveyshaittaa epäiltäessä asuntoon voidaan tehdä tarkastus ilman asukkaan suostumusta, mutta tällöin tarkastuksen suorittamiseen tulee olla kunnan terveydensuojeluviranomaisen kirjallinen määräys (terveydensuojelulaki 46 §). Hämeenlinnan kaupungin hallintosäännössä määräys on delegoitu ympäristöjohtajalle.

3.1.1 Varuskuntien majoitus- ja oheistilat

Varuskuntien majoitustiloja on aiemmin valvottu asumisterveysasetuksen mukaisesti eli terveyshaittaepäilyjen perusteella. Puolustusvoimat, STM ja Valvira ovat tehneet uuden linjauksen, jonka mukaan kyseiset tilat kuuluvat terveydensuojelulain suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Kasarmien kuntosaleja, saunoja ja muita oleskelutiloja valvotaan kuten muitakin oheistiloja. Muutos koskee valvonta-alueella sijaitsevan Parolannummen varuskunnan kasarmirakennuksia. Kohteet ovat valvonnassa uuden ohjeistuksen mukaisesti.

3.2 Asumisterveys ja muu terveyshaittaepäily

Asumisterveys on terveydensuojelun toimialaan kuuluva osa-alue, joka ei sisällä lainkaan suunnitelmallista valvontaa, vaan tarkastukset tehdään kuntalaisten tekemien asunnontarkastuspyyntöjen perusteella. Terveyshaittaa voivat aiheuttaa mm. tupakansavu, kosteusvaurioiden aiheuttamat mikrobikasvustot, fysikaaliset tekijät, kuten melu sekä kemialliset tekijät.

Asumisterveysasioista vastaavan tarkastajan työajasta kuluu merkittävä osa neuvontaan ja ohjaukseen. Mikäli tilanne edellyttää asunnontarkastusta, tekee asiakas valvontayksikön verkkosivuilta löytyvällä E-lomakkeella asunnontarkastuspyynnön. Tarkastus sovitaan tilannekohtaisesti asukkaan ja tarvittaessa muiden asianomaisten kesken sen jälkeen, kun asia on lähtenyt vireille asukkaan tai asukkaan edustajan laatiman asunnontarkastuspyyntölomakkeen saavuttua terveysvalvontaan tai muun yhteydenoton jälkeen. Joissakin tilanteissa, esimerkiksi korjaussuunnitelmaa arvioitaessa, tarkastus voidaan tehdä myös toimistolla asiakirjatarkastuksena. Tarkastuksen johdosta asunnon omistajaa voidaan velvoittaa ryhtymään tarkempiin selvitystoimiin haitan selvittämiseksi, ja haitan poistamisesta voidaan pyytää toimenpidesuunnitelmaa. Mikäli omistaja ei ryhdy riittäviin toimenpiteisiin haitan poistamiseksi ja asunnon terveydelliset olot sitä edellyttävät, voidaan toimenpiteiden tekemättä jättämisen uhaksi asettaa uhkasakko ja vakavimmissa tapauksissa asunto voidaan asettaa asumiskieltoon.

Valvira on laatinut laajan, viisiosaisen ohjeistuksen asumisterveysasetuksen (STM 545/2015) soveltamisesta. [Ohjeet](#) löytyvät Valviran verkkosivuilta. Asumisterveysasetuksen soveltamisohjeen osa III on päivitetty 8.10.2021.

Valvira suosittelee asumisterveysasetuksen soveltamisohjeen osassa V, että ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella olisi ainakin yksi rakennusterveysasiantuntija- (RTA) pätevyyden omaava viranhaltija. Tällä hetkellä yksikössä ei työskentele RTA- pätevyyden omaavia tarkastajia.

Päivitys 2023: Valvira on julkaissut 16.9.2022 energiansäästökampanjaan liittyvän ohjauskirjeen, missä ohjeistetaan asumisterveysvalvonnassa huomioitavia asioita. Ohjauskirjeessä ei poiketa asumisterveysasetuksessa esitetyistä vaatimuksista, mutta siinä tuodaan esille seikkoja, joihin

tulisi erityisesti kiinnittää huomiota energiasäästötavoitteisiin pyrittäessä. Ohjauskirje löytyy Valviran extranetistä.

3.3 Säteilylain valvonta

Säteilylaki (859/2018) pohjautuu EU:n säteilyturvallisuudirektiiviin ja sen tarkoituksena on suojata ihmisten terveyttä säteilyn aiheuttamilta haitoilta. Säteilylain valvonta kuuluu pääasiassa säteilyturvakeskukselle (STUK), mutta lain 15 §:n mukaisesti valvontavastuuta on osoitettu myös kunnan terveydensuojeluviranomaiselle, mm. talousveden radioaktiivisuuden sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen radonvalvonta kuuluu kunnan terveydensuojeluviranomaiselle.

Radon on tupakoinnin jälkeen merkittävin tunnettu keuhkosityövän aiheuttaja. Sisäilman radon on suomalaisille yleisin säteilyaltistuksen aiheuttaja, joten sisäilman radonkuormaa vähentämällä voitaisiin vähentää keuhkosityöpärisiä. Vuonna 2020 on julkaistu [kansallinen toimintasuunnitelma radonista aiheutuvien riskien ehkäisemiseksi](#). Suunnitelmassa esitetään pitkän aikavälin tavoitteet ja keinot, joissa pääpaino on sisäilman radonpitoisuuden vähentämisessä.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo radonpitoisuuksien viitearvojen noudattamista sekä radonpitoisuuden selvitysvelvollisuutta. Tiloja, joita selvitysvelvollisuus koskee, ovat mm. koulut, päiväkodit, vastaanottokeskukset ja tehostetun palveluasumisen yksiköt. Tilat on määriteltävä tarkemmin säteily- ja terveydensuojelulaeissa. Tiloista vastaavien toiminnanharjoittajien on tarkastuksen yhteydessä annettava selvitys sisäilman radonpitoisuudesta. Ionisoivasta säteilystä annetussa asetuksessa (STMa 1044/2018) asunnon ja muun oleskelutilan radonpitoisuuden viitearvoksi on asetettu 300 Bq/m³ ja uuden rakennuksen suunnittelun ja toteutuksen viitearvo on 200 Bq/m³.

Kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo myös talousveden radonpitoisuutta. Talousveden radonpitoisuuden valvontaan sovelletaan STM:n asetuksia 1352/2015 ja 401/2001.

Säteilyturvakeskus toimii talousveden radioaktiivisuuden valvonnan asiantuntijana, ja säteilyturvakeskukselle on ilmoitettava viivytyksettä, jos radioaktiivisuuden laatuvaatimus (alle 1000 Bq/l) ei täyty. Mikäli pitoisuus ylittää laatuavoitteen (alle 300 Bq/l), mutta ei laatuvaatimusta, kunnan terveydensuojeluviranomainen ryhtyy toimenpiteisiin riskinarvioinnin perusteella.

Myös solariumien valvonta on säteilylaissa osoitettu kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtäväksi. Säteilylain 173 §:ssä on säädetty tarkastettavista asioista, joita ovat mm. laitteiden sijoittelu, vastuuhenkilön nimeäminen, käyttöohjeiden antaminen asiakkaille, solariumlaitteessa oleva ajastuksen säätö sekä solariumlamppujen nimikkeet ja tyypit. Valvontaa tehdään terveydensuojelulain mukaisen valvonnan yhteydessä. STUK on julkaissut 15.9.2022 ohjeen ja sähköisen tarkastuslomakkeen terveydensuojeluviranomaisen solarium-tarkastukseen, mitkä löytyvät STUK:n verkkosivuilta [terveydensuojeluviranomaisen solariumtarkastus käyttöpaikalla](#).

3.4 Ennakoiva terveydensuojelutyö

3.4.1 Lausunnot

Ympäristönsuojelulaki edellyttää ympäristönsuojeluviranomaista pyytämään ympäristölupaan aina lausuntoa myös terveydensuojeluviranomaiselta. Jos terveydensuojeluviranomaisella on asiaan huomautettavaa, laaditaan valvontatietojärjestelmään lausunto, joka on liitettävissä lupakäsittelyn asiakirjoihin. Jos huomautettavaa ei ole, tieto lausunnon pyytämisestä kirjataan päätökseen, eikä terveydensuojeluviranomainen laadi erillistä, kirjallista lausuntoa.

Terveydensuojeluviranomainen antaa lausuntoja myös aluehallintoviraston valmistelemista ympäristöluvista, kaavoituksesta, rakennusluvista, lainsäädäntömuutoksista, vesihuollon toiminta-alueella olevien kiinteistöjen liittymisvapautuksista ja riistakeskuksen poikkeamislupiin lintujen rauhoitussäännöksistä.

3.4.2 Sidosryhmätyöskentely

Sidosryhmätyöskentely on nostettu keinoksi toteuttaa terveydensuojelun painopistettä elinympäristöterveyden edistämisestä ja yhteistyöstä. Aktiivisella sidosryhmätyöskentelyllä edistetään myös ohjelmakauden teeman, viranomaisyhteistyön toteutumista.

Ympäristöterveydenhuollon toimialoista terveydensuojelulla on laajin ja vakiintunein yhteistyöverkosto ja sidosryhmätyöskentelyllä on suuri merkitys terveydensuojelulain tavoitteen toteutumisessa.

Koulujen ja päiväkotien sisäilmaongelmia käsitellään moniammatillisissa sisäilmatyöryhmissä. Sisäilmatyöryhmät on vakiintunut työskentelytapa terveyshaittojen ehkäisemisessä ja jo

todettujen haittaepäilyjen kuntoon saattamisessa. Sisäilmatyöryhmien kokouksiin valmistautuminen ja tausta-aineistoihin perehtyminen vievät merkittävästi kohteiden valvojien työaika, mutta ryhmiin osallistuminen koetaan merkitykselliseksi sisäilmaongelmien käsittelyssä ja ennalta ehkäisemissä.

Terveydensuojeluvalvontaa tekevillä viranhaltijoilla on tehtäväkuviensa mukaisesti yhteistyötä myös mm. aluehallintoviraston, Valviran, THL:n, pelastusviranomaisen, poliisin ja ELY-keskuksen kanssa.

Viranomaispalveluiden sisäisen sidosryhmätyön aktiivinen kehittäminen on laitettu alulle vuonna 2018, jolloin viranomaispalveluiden eri yksiköt kokoontuivat kartoittamaan yhteistyötarpeita tavoitteena luoda uusia toimivia yhteistyökäytäntöjä. Terveydensuojelun viranhaltijat ovat jatkaneet yhteistyötä erityisesti rakennusvalvonnan kanssa. Myös ympäristönsuojelun kanssa yhteistyötä tehdään tiiviisti.

Alkoholilaki (1102/2017) edellyttää alkoholivalvontaviranomaisen toimittamaan toimijoiden jatkoaikailmoitukset terveydensuojeluviranomaiselle. Toimitetut ilmoitukset kirjataan tiedoksi valvontatietojärjestelmään, mutta ne eivät automaattisesti edellytä muita toimenpiteitä. Mikäli toiminnasta aiheutuu haittaa, voi terveydensuojeluviranomainen edellyttää toimijalta terveydensuojelulain mukaista ilmoitusta. Mikäli toiminnasta aiheutuvan terveyshaitan poistamiseksi toimijalle tulee antaa määräyksiä, tulee päätökset toimittaa tiedoksi alkoholivalvontaviranomaiselle. Valvira on ohjeistanut jatkoaikailmoitusten käsittelyä ja siihen liittyvää yhteistyötä viranomaisten ja muiden tahojen välillä 15.2.2018 päivätyllä kirjeellä, joka löytyy Valviran ekstranetistä.

3.5 Tarkastusten määrittely ja sisältö

Terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä tai olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä.

Terveydensuojelulain mukaiset suunnitelmalliset tarkastukset kirjataan Vatin valvontalomakepohjiin. Kaikki terveydensuojelun valvontalomakkeet muuttuivat vuoden 2021

alussa. Valvontalomakkeita on päivitetty osana Vati-tietojärjestelmän kehitystyötä ja uudet lomakkeet löytyvät Vati-järjestelmästä. Vedenjakelualueiden ja tukkuvesilaitosten, uima-altaiden, uimarantojen sekä terveydensuojelulain mukaisten huoneistojen, oppilaitosten, päiväkotien ja sosiaalialan laitosten tarkastuslomakkeet on päivitetty ja otettu käyttöön.

Terveydensuojelulain mukaiset tarkastukset saattavat sisältää myös tupakkalain mukaista valvontaa. Tupakkalain mukainen valvonta kohdistuu pääsääntöisesti savuttomiin tiloihin, jotka eivät kuulu säännöllisen valvonnan piiriin. Mikäli muun valvonnan yhteydessä näissä kohteissa havaitaan puutteita, laaditaan tarkastuksesta erillinen, tupakkalain mukainen tarkastuskertomus. Myös vähäriskisten, säännöllisen valvonnan ulkopuolelle jäävien elintarvikehuoneistojen tarkastus voidaan suorittaa terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä. Mikäli havainnot edellyttävät jatkotoimenpiteitä, tai kohde otetaan säännöllisen valvonnan piiriin, siirtyy valvonta elintarvikevalvonnasta vastaavalle tarkastajalle.

3.6 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet on tarkastettava riittävän usein, mutta vähintään kerran viidessä vuodessa, ja siten, että terveyshaittaa mahdollisesti aiheuttavat tekijät havaitaan tarkastuksilla. Tarkastustiheyden määrittäminen on tehty valtakunnallisen valvontaohjelman riskiluokitusohjeen sekä kohdekohtaisen riskinarvioinnin mukaisesti. Terveydensuojelulain mukaiset kohteet on jaettu kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määritetään valvontakohdetyypin yleinen tarkastustiheys. Poiketen elintarvikevalvonnan riskinarvioinnista, terveydensuojelulain mukaisissa kohteissa tarkastusmäärää voidaan myös lisätä keskusviraston antamasta ohjeellisesta tarkastusmäärästä. Riskiluokitukseen perustuvat tarkastusmäärät sekä suunnitellut tarkastusmäärät on esitetty liitteessä 3. Kohteissa, joihin on tehty kohdekohtainen riskinarviointi, lähtökohtana on käytetty Valviran ohjeellista riskiluokkaa.

Ohjeellisten tarkastustiheyksien lisäksi oppilaitosten tarkastussuunnitelmassa on huomioitu tarkastusten ajoittaminen samaan rytmiin terveydenhuoltolaissa (1326/2010) säädettyjen tarkastusten kanssa. Yhteistarkastuksista on säädetty valtioneuvoston asetuksella (338/2011).

3.7 Näytteenotto

Terveystarkastuslain mukaisten kohteiden suunnitelmallinen näytteenotto kohdistuu pääsääntöisesti lakisäätöihin talous- ja uimavesinäytteisiin. Terveystarkastuslaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät talous- ja uimavesistä otettavat näytemäärät sekä näytteistä tehtävät analyysit. Valvontayksikössä otettavien näytteiden määrät on esitetty liitteessä 4. Näytemäärät on kerätty kohdekohtaisista valvontaohjelmista ja näytteenottosuunnitelmista, joissa on huomioitu kohteiden erityispiirteet.

STM:n asetus 1352/2015 talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista merkitsee päivitystarvetta näytteenottosuunnitelmiin, koska näytteenottoasuunnitelman tulee perustua laitospäiväkohtaiseen riskinarviointiin. Riskinarvioinnin (Water Safety Plan = WSP) tulee kattaa koko vedenjakeluketju pohjavedestä käyttäjän hanaan asti. Alueen suurimman talousvettä toimittavan laitoksen valvontatutkimusohjelma ja näytteenottosuunnitelma perustui vuoden 2020 alusta hyväksytyyn riskinarviointiin. Vuonna 2021 ja vuonna 2022 hyväksyttiin molempina vuosina yhden talousvettä toimittavan laitoksen riskinarvioinnit ja sen pohjalta päivitettiin valvontatutkimusohjelma.

Päivitys 2023: Vuoden 2023 alusta talousvettä toimittavien laitosten näytteenottosuunnitelmat (NOS) tulee olla vietyinä Vatiin. Vati-järjestelmän talousvesikohteiden näytteenottosuunnitelmat ohjaavat näytteenottoa. Vati muistuttaa näytteenotosta yli 10 m³ vuorokaudessa tai yli 50 henkilölle talousvettä toimittavien laitosten kohdalla. Juomavesidirektiiviin pohjautuen tulosten raportointi muuttuu ja veden laatutietoja tullaan julkaisemaan vedenjakelualuekohaisesti vesi.fi-palvelussa. Tarkemmin näytteenotosta on STM:n talousvesiasetuksen muutoksessa, jonka on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023.

Talous- ja uimavesinäytteitä ottavat sekä terveystarkastajat että muut henkilöt. Yhtenä näytteenottajaryhmänä toimivat KVVY Tutkimus Oy:n ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointin suorittaneet näytteenottajat. Henkilösertifiointin suorittaminen riittää näytteenottajan pätevyyden todistamiseksi. Toisena näytteenottajaryhmänä toimivat muut kuten vesilaitosten, uimahallien ja kylpylän edustajat. Valvontakohteiden edustajille on suositeltu ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointia. Mikäli näytteenottajalla ei ole

ympäristönäytteenottajan henkilösertifikaattia, viranomaispalvelujen terveystarkastaja kouluttaa näytteenottajat. Koulutuksessa käydään läpi ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointissa vaadittavat osa-alueet. Koulutuksen jälkeen näytteenottaja tuntee vesinäytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet. Näytteenottajan pätevyys varmistetaan vesinäytteenoton näyttökokeella, jonka koulutukseen osallistuneet suorittavat. Hyväksytyjen näytteenottajien nimet päivitetään Vati-järjestelmään esimerkiksi tarkastustapahtumien kirjaamisen yhteydessä.

Valvontasuunnitelmaan voidaan sisällyttää myös muuta suunnitelmallista näytteenottoa esimerkiksi projektinäytteitä. Vuodelle 2023 ei suunnitella näytteenottoprojektiä.

3.8 Painopisteet ja projektit

Asettamalla valvonnalle painopisteitä, valvontaa kohdistetaan määrätietoisesti sellaisiin valvonnan osa-alueisiin, joissa on havaittu kehitettävää tai joissa on esim. tapahtunut merkittäviä lakimuutoksia. Parhaimmillaan painopisteet sulautuvat normaaliksi toiminnaksi ja hyväksi käytännöiksi. Ohjelmakauden yhteiset painopisteet on määritetty terveydensuojelun valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ja tulukossa 4. Valvontayksikkö huomioi painopisteet valvonnassaan asianmukaiseksi katsomallaan tavalla. Painopisteet on kuvattu tarkemmin valtakunnallisessa valvontaohjelmassa.

Taulukko 4. Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman painopisteet vuosille 2020-2024.

Terveydensuojelun painopisteet 2020-2024
Omavalvonnan tukeminen
Esimerkkejä painopisteen toteutuksesta: <ul style="list-style-type: none">• Toiminnanharjoittajien tukeminen riskien tunnistamisessa, joista voi aiheutua terveyshaittaa ja toiminnanharjoittajan omavalvonnan korostaminen säännöllisen valvonnan riskinarvioinnissa

Terveydensuojelun painopisteet 2020-2024
<ul style="list-style-type: none">• Omaavonnan tukeminen tarkastuskäynnillä tai esim. toiminnanharjoittajille lähetetyllä lyhyellä kyselyllä, jonka tuloksia voidaan hyödyntää mm. riskinarvioinnissa, toiminnanharjoittajille suunnatussa neuvonnassa ja ohjauksessa• Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja -hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa ja valvontatutkimusohjelman päivittäminen
Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö
Esimerkkejä painopisteen toteutuksesta: <ul style="list-style-type: none">• Viranomaisyhteistyön merkitys elinympäristöterveyden edistämässä merkittäväksi osaksi kuntien strategiatyötä• Terveyshaittojen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy viranomaisten yhteistyönä• Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien yhteensovittaminen sekä valmiusharjoitukset

Omaavonnan tukemista toteutetaan pyytämällä tarkastuksen yhteydessä toiminnanharjoittajaa selvittämään, miten toimintaan vaikuttavat riskit on tunnistettu, miten niiden vakavuus on arvioitu ja mitä riskien hallintakeinoja on otettu käyttöön. Toiminnanharjoittajaa voidaan joutua auttamaan terveyshaittaa aiheuttavien riskien tunnistamisessa. Riskien tunnistamisella ja seurannalla on ennaltaehkäisevä vaikutus terveyshaittojen syntymiseen.

Elinympäristöterveyden edistämistä ja yhteistyötä toteutetaan yleisesti sidosryhmätyöskentelyn avulla. Vesihuollon häiriötilanteisiin varaudutaan osallistumalla vesilaitoksen koordinoimaan harjoitukseen. Vuosien 2020 ja 2021 harjoitus jouduttiin perumaan vallitsevan koronatilanteen vuoksi. Vuoden 2020 harjoituksen oli suunniteltu käsittelevän varavedenjakelua, ja harjoituksessa oli tarkoitus harjoitella yhteistyötä erityisesti sosiaalipalveluiden kanssa. Vesihuollon häiriötilanteiden harjoitukset jatkuvat, kun koronatilanne sen sallii. Ympäristöterveydenhuolto osallistui ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliseen valmiusharjoitukseen YMPPI21, jossa

harjoiteltiin toimimista liikenneonnettomuustilanteessa, jossa osallisena oli kemikaalirekka. Hämeen ELY-keskus on kertonut, että tulevaisuudessa vesihuollon tapaamisissa pohditaan myös toimintaa vesihuollon häiriötilanteissa painottuen yhteistyöhön ympäristönsuojeluviranomaisten kanssa. Sidosryhmätyöskentelystä on kerrottu tarkemmin luvussa [3.4.2 Sidosryhmätyöskentely](#).

Päivitys 2023: Vuoden 2020 talousveden häiriötilanneharjoitus siirtyi marraskuun 2022 lopulle. Harjoituksessa on suunniteltu käsitteltävän varavedenjakelua, ja harjoituksessa on tarkoitus harjoitella yhteistyötä erityisesti sosiaalipalveluiden kanssa.

Edellisen ohjelmakauden painopisteet on osittain saatettu osaksi valvontayksikön normaalia toimintaa.

4 Tupakkalain ja nikotiinivalmisteiden valvontasuunnitelma

Tupakkalain (549/2016) mukaista valvontaa ohjaa Valvira. Valvira on julkaissut päivityksen valtakunnallisesta tupakkalain valvontaohjelmasta [vuodelle 2023–2024](#). Valvontaohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontaa valtakunnallisesti ja painopisteiden avulla auttaa kohdistamaan rajalliset resurssit siten, että valvonta edistää tehokkaasti tupakkalain tavoitteiden toteutumista. Tupakkalain valvonnan toimintaympäristössä on tapahtunut useita merkittäviä muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana, ja muutokset jatkuvat edelleen. Valvira on laatinut laajasti ohjeistusta tupakkalain velvoitteista. [Ohjeet](#) löytyvät Valviran verkkosivuilta.

Vuonna 2008 laitettiin alulle valtakunnallinen Savuton Suomi 2030 -hanke. Tämän jälkeen on tehty useita savuttomuuteen tähtäviä toimenpiteitä, joista edelliselle ohjelmakaudelle sijoittui vuonna 2016 toteutettu tupakkalain kokonaisuudistus. Sosiaali- ja terveysministeriö on [asettanut](#) 27.1.2022 tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittäistyöryhmän, jonka tehtävänä on tehdä toimenpide-ehdotuksia edistämään tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön loppumista vuoteen 2030 mennessä. Edellinen työryhmä oli asetettu vuonna 2017. Työryhmän toimenpide-ehdotukset on esitetty julkaisussa Sosiaali- ja terveysministeriön raporteja ja muistioita 21/2018.

Vuonna 2016 toteutettu tupakkalain kokonaisuudistus toi useita tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden sekä tupakointivälineiden myyntiin liittyviä muutoksia sekä tiukennuksia tupakointikieltoihin ja -rajoituksiin. Tupakkalain uudistus muutti myös valvontamaksuja, jotka peritään uuden lain hengen mukaisesti tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynnistä veroluonteisina. Samalla muun suunnitelmallisen valvonnan maksullisuudesta on luovuttu, ja vuosimaksuilla katetaan kaikki tupakkalain mukainen valvonta.

Vuonna 2019 tupakkalakia uudistettiin tupakkadirektiivin (2014/40/EU) jäljitettävyyss- ja turvaominaisuusmerkintöjä koskevan sääntelyn toimeenpanemiseksi. Muutokset tulevat vaiheittain voimaan 20.5.2019 alkaen, ja vähittäismyyntipakkausten jäljitettävyyssmerkinnät tulevat pakollisiksi meneillään olevalla ohjelmakaudella.

Päivitys 2023: Viimeisimmät tupakkalain muutokset ovat tulleet voimaan toukokuussa 2022. Vuonna 2023 tulee voimaan säädös yhdenmukaisista, nk. plain packaging tuotepakkauksista. Tupakkatuotteiden maustamiseen tarkoitetut, tunnusomaisen tuoksun tai maun omaavat tuotteet on kielletty. Siirtymäaika muutokselle on 1.5.2023 saakka, mikäli tuotteet on valmistettu tai olleet markkinoilla ennen 1.5.2022. Aiemmin tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kieltö on koskenut tupakkatuotteita ja sähkösavukeneiteitä. Tupakkalain muutoksella laajennettiin myös tupakointikieltoja, ja jatkossa tupakointikieltö koskee leikkikenttiä ja yleisiä uimarantoja. Muutoksella laajennettiin tuotevalvontavastuuta koko myyntiketjulle. Aiemmin vähittäismyyntiä harjoittavat toimijat eivät ole olleet vastuussa pakkausten merkintöjen määräystenmukaisuudesta, mutta lakimuutoksen myötä vastuuta on osoitettu myös tukku- ja vähittäismyyjille. Valvonta kuuluu näiltä osin kunnalle. Markkinaoikeuslakiin (1137/2016, muutos 248/2022) tulleiden muutosten myötä jatkossa tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden ja niiden vähittäismyyntipakkausten valvontaan sovelletaan pääsääntöisesti markkinaoikeuslain säädännön valvontakeinoja tupakkalain valvontakeinojen sijaan. Tupakkalain alaisten tuotteiden myynnin, markkinointikiellon ja tupakointikieltojen valvontaan sovelletaan jatkossakin tupakkalaissa säädettyjä valvontakeinoja. Esilläpitokieltö on laajennettu koskemaan sellaisia tupakointivälineitä, jotka on tarkoitettu tupakkatuotteen kuumentamiseen. Tupakkasääntelyyn on tullut myös muita muutoksia, ja tupakkalain valvonnassa työpanoksesta kuluukin merkittävä osuus lainsäädäntömuutosten ja niiden tuomien uusien velvoitteiden ja

ohjeiden seuraamiseen. Muutosten vaikutusta valvontaan on kuvattu tarkemmin seuraavissa osioissa.

Tupakkalain mukaisia suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat:

- tupakointilalliset ravintolat
- tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat

Tupakkalain mukaiset säännöllisen valvonnan piiriin kuuluvat kohteet tallennetaan valvontatietojärjestelmään, ja muut tupakkalain mukaiset kohteet luodaan tarvittaessa, esimerkiksi valitustapauksissa tai kohdetyypin ollessa suunnitelmakauden painopisteenä. Tupakan vähittäismyynnin osalta ylläpidetään erillistä myyntiluparekisteriä, jonka kautta hallitaan sähköisiä myyntilupahakemuksia ja myyntilupia. Tukut käyttävät myyntiluparekisteriä valvoessaan asiakkaidensa oikeutta ostaa tupakkatuotteita vähittäismyyntiin. Tarkastukset ja muut valvontatapahtumat tallennetaan valvontatietojärjestelmään.

Tässä osassa kuvataan myös lääkelain (395/1987) mukaisten nikotiinivalmisteiden valvonta.

4.1 Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta

Tupakkalain mukaisesti tupakkatuotteiden ja sähkösavukkeissa käytettävien nikotiininesteiden myynti on luvanvaraista. Nikotiinivalmisteita eli nk. nikotiinikorvaustuotteita koskevat säädökset tulevat lääkelaista, ja myös nikotiinivalmisteiden myynti on luvanvaraista. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupahakemukset tulevat käsiteltäväksi pääsääntöisesti sähköisen luparekisterin kautta. Tukkumyynti on ilmoituksenvaraista, ja myös ilmoitukset käsitellään sähköisen myyntiluparekisterin kautta. Nikotiinivalmisteiden myyntilupaa haetaan kaupungin verkkosivuilla olevalla, sähköisellä myyntilupahakemuksella. Ohjeet hakemusten käsittelyyn löytyvät yksikön toimintajärjestelmästä.

Päivitys 2023: Tupakkalain muutos laajensi tupakkatuotteiden myyjien omavalvontavelvoitteita.

Aiemmin tupakkalaki edellytti toimijaa ikärajavaalvontaan, mutta lakimuutos velvoittaa tupakkatuotteiden vähittäismyyjiä valvomaan myös myynnissä olevien tuotteiden

lainmukaisuutta. Omavalvontasuunnitelmat on tämän osalta päivitettävä 1.5.2023 mennessä. Valvira on julkaissut toimijoille omavalvontasuunnitelman liitteeksi tarkistuslistan vähittäismyyntipakkauksista ja niiden merkinnöistä. Plain packaging -sääntely tulee myös voimaan 1.5.2023. Valvira on julkaissut aiheeseen liittyvää ohjeistusta verkkosivuillaan. Valvira on julkaissut myös vesipiippuja, vesipiipputupakkaa ja poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita koskevaa uutta ohjeistusta vuoden 2022 aikana. Vesipiippujen käyttö on lisääntynyt Suomessa, ja aika-ajoin myös Hämeenlinnan alueelle on suunniteltu avattavan vesipiippuravintoloita. Kunnallisten tupakkalakia valvovien viranomaisten tulisi valvonnassaan huomioida myös kansallisella jätelailta toimeenpantu SUP-direktiivi. Laki edellyttää tiettyjä merkintöjä tupakkatuotteisiin ja suodattimiin, ja havaitessaan puutteita näissä merkinnöissä, tulee kunnallisen valvontaviranomaisen ilmoittaa niistä Turvallisuus- ja Kemikaalivirastolle. Myös Vati-lomakkeelle on lisätty kohta merkinnän tarkastamisesta. Tukes vastaa merkintöjen valvonnasta.

Tupakkalaki sallii sähkö tupakkatuotteiden myynnin Suomessa ilman lääkelupaa. Tämä ja muut sähkö tupakointiin liittyvät lakimuutokset johtivat sähkö savukeliikkeiden yleistymiseen. Sallittujen nikotiininesteiden ominaisuuksista säädetään yksityiskohtaisesti, mutta tulkinnanvaraisuutta aiheuttavat nikotiinittomat nesteet, nk. makunesteet. Tupakkalain mukaan makunesteet ovat kiellettyjä, mutta toiminnanharjoittajat saattavat tulkita tuotteet elintarvikelain mukaisiksi tuotteiksi. Valtakunnallisesti hallinto-oikeuksissa on ollut vireillä useita tapauksia, joissa valvontaviranomainen on kieltänyt makunesteiden myynnin sähkö savukemyymälässä. Myös Hämeenlinnassa on sähkö savukemyymälä, jossa oletettavasti on myynnissä makunesteitä, mutta kohde on uusi, eikä sinne ole vielä kohdistettu valvontatoimenpiteitä. Mikäli pakkokeinoprosessi tulee vireille vuoden 2023 kuluessa, tulee se viemään merkittävästi valvontaan kohdistettuja resursseja.

Nikotiinivalmisteiden eli nikotiinikorvaustuotteiden vähittäismyynnin valvonta ei kuulu ympäristöterveydenhuollon keskusvirastojen valvontaohjelmiin, mutta valvontaa tehdään lääkelain perusteella. Lääkelain mukaiset nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvat eivät siirry Fimeaan (lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus) keskitetyn järjestelmän kautta, vaan päätökset lähetetään Fimean kirjaamoon suoraan Valmusta. Myös toiminnan lopettamisesta tulee ilmoittaa Fimeaan.

Fimea ei ole laatinut valvonnasta erillistä suunnitelmaa. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiä valvotaan tupakkatuotteiden myynnin valvonnan yhteydessä. Lääkelain mukaan nikotiinivalmisteita voidaan myydä apteekkien lisäksi vain sellaisissa vähittäismyyntipaikoissa, joissa on myös tupakan myyntiä, joten kaikki nikotiinivalmisteiden myyjät ovat myös tupakkalain mukaisessa valvonnassa.

Aikaisemmin lääkelain mukaiset tarkastukset eivät siirtyneet keskitettyyn tietojärjestelmään, vaan valvontatiedot jäivät valvontayksikön käyttöön. Nykyisin lääkelain mukaan valvottavat kohteet saadaan luotua Vati-sovellukseen, ja tarkastukset ja muut valvontatapahtumat kirjataan samoin kuin muille kohdetyypeille.

4.2 Tupakointitilojen valvonta

Tupakointitilat kuuluvat suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Tupakointitilat ovat vuosien aikana vähentyneet, vanhoja poistuu, eikä uusia juuri rakenneta. Tupakointitilojen rakenteesta ja valvonnasta säädetään Valtioneuvosto asetuksessa tupakointitiloista ja tupakointikiellon hakemisesta asuntoyhteisöön (601/2016).

Valvira on laatinut tarkastuslomakemallin (ABCD-lomake) tupakointikieltojen ja rajoitusten valvontaan, missä on ohjeistettu yksityiskohtaisesti myös tupakointitilan tarkastus.

Tarkastuslomake ohjeineen löytyy Valviran ekstranetistä. Tarkastukset tallennetaan Vati-sovellukseen.

4.3 Asuntoyhteisöjen tupakointikiellot

Tupakkalaki (549/2016) mahdollistaa kunnan valvontaviranomaisen määräämään tupakointikiellon taloyhtiössä parvekkeelle tai tiettyyn huoneistoon taloyhtiön hakemuksesta. Tupakkalaki kieltää tupakoinnin asuntoyhteisön yleisissä ja yhteisissä sisätiloissa, ja asuntoyhteisö voi halutessaan kieltää tupakoinnin hallitsemissaan yhteisissä ulkotiloissa, esim. sisäänkäyntien läheisyydessä, lasten leikkialueilla ja yhteisillä parvekkeilla, mutta asuntoyhteisön oikeus tupakoinnin kieltämiseen ei ulotu asukkaiden hallinnassa oleviin ulkoalueisiin ts. parvekkeisiin. Tällaista kieltoa voi tiettyjen edellytysten toteutuessa hakea kunnan valvontaviranomaiselta. Valtioneuvoston asetuksessa tupakointitiloista (601/2016; muutos 1113/2016) säädetään tarkemmin

tupakointikieltoa koskevan hakemuksen sisällöstä sekä kiellon peruuttamista koskevan hakemuksen sisällöstä. Kieltopäätöksen noudattamista valvotaan ilmoitusten perusteella. Valvira on julkaissut ohjeen viranomaiselle tupakointikieltohakemuksen käsittelystä ja siihen liittyvästä valvonnasta. Tupakointikieltoihin liittyvät [ohjeet](#) löytyvät Valviran verkkosivuilta.

Valvontayksikössä on käsitelty joitakin tupakointikieltohakemuksia, mutta hakemuksia on tullut ennakoitua vähemmän. Hakuprosessi on työläs ja byrokraattinen, ja aiheuttaa kustannuksia taloyhtiöille. STM:n asettaman työryhmän yhtenä ehdotuksena on, että asunto-osakeyhtiölakia muutetaan siten, että tupakointikiellosta parvekkeilla tai asukkaiden hallinnassa olevissa sisätiloissa voidaan päättää enemmistöpäätöksellä. Näin tupakointikielto voitaisiin määrätä ilman viranomaisen päätöstä, menettely kevenisi ja tupakointikiellot tulisivat todennäköisesti lisääntymään. Perustuslaki saattaa kuitenkin muodostua esteeksi lakimuutoksen toteutumiselle.

Tupakkalakiin on suunniteltu muutosta, jossa kunnalle annettaisiin mahdollisuus antaa kieltojen lisäksi määräyksiä, joilla edellytettäisiin toiminnan saattamista tupakkalain mukaiseksi. Muutoksen myötä kunnalla olisi mahdollisuus antaa määräys esimerkiksi henkilölle, joka rikkoo asuntoyhteisölle annettua tupakkalain 79 §:n mukaista kieltoa.

4.4 Muu valvonta

Tupakkalain perusteella valvotaan myös kohdetyyppejä, joissa tupakointi on tupakkalain mukaan kielletty, mutta näihin kohteisiin ei lähtökohtaisesti kohdisteta suunnitelmallista valvontaa. Tällaisia kohdetyyppejä ovat mm. täysin savuttomat ravintolat, päiväkotien ja oppilaitosten sisätilat ja ulkoalueet sekä virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatut sisätilat. Tällaisiin kohteisiin tehdään tarkastus, mikäli muun valvonnan yhteydessä havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa. Myös yleisötapahtumissa on syytä valvoa tupakkalain noudattamista. Suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolelle jääviin kohteisiin voidaan edelleen kohdistaa myös suunnitelmallista valvontaa, jos valvontakohdetyyppi on suunnitelman painopisteenä. Tupakkalain mukaisia tarkastuksia tehdään myös ilmoitusten perusteella.

Tupakkalain muutoksella tupakointikieltoja laajennettiin koskemaan yleisiä uimarantoja toukokuun alusta syyskuun loppuun. Lakimuutos myös estää järjestämästä uimarannoille

tupakointipaikkoja. Voimassa oleva tupakkalaki velvoittaa ulkotilan haltijaa asettamaan näkyville tupakkalain 74 §:n mukainen tupakointikielto. Valviran ohjauskirjeessä nostetaan esille mahdollisuus sisällyttää yleiset uimarannat tupakkalain mukaiseen suunnitelmalliseen valvontaan ainakin parina ensimmäisenä kesänä. Valvontaa voidaan suorittaa terveydensuojelulain mukaisen valvonnan yhteydessä. Ennen uimakauden alkua yleisten uimarantojen toimijoihin ollaan yhteydessä ja kerrotaan lakiuudistuksen velvoitteista yleisillä uimarannoilla. Neuvontaa jatketaan yleisten uimarantojen tarkastusten yhteydessä. Uusi valvottava kokonaisuus tulee lisäämään neuvonta- ja valvontatarvetta, joka on hyvä huomioida valvonnan resurssissa. Valvira on laatinut keväällä 2022 [ohjeen](#) tupakkalain mukaisten tupakointikieltojen soveltamisesta ulkoalueilla (yleisötilaisuuksissa, leikkikentillä ja yleisillä uimarannoilla).

4.5 Tarkastusten määrittely ja sisältö

Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteena olevat tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarvittaessa annetaan ohjeita, toimenpidekehotuksia ja kieltoja, jotta lain edellytykset toteutuvat. Kunta voi myös peruuttaa myöntämänsä myyntiluvan. Tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskeviin tarkastuksiin liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia. Tupakkalain mukaiseen valvontaan ei kuulu suunnitelmallista näytteenottoa, mutta näytteitä otetaan tarvittaessa.

Valvira on laatinut tupakkalain mukaisiin tarkastuksiin ohjeita ja tarkastuslomakkeita.

Valtakunnalliset tarkastuslomakepohjat on julkaistu syksyllä 2017, ja ne on viety Vati-sovellukseen. Lomakkeet täyttöohjeineen löytyvät Valviran ekstranetistä.

4.6 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Tupakkalain mukaisten kohteiden tarkastusmäärissä noudatetaan pääsääntöisesti valtakunnallisessa valvontaohjelmassa annettuja tarkastustiheyksiä. Tarkastustiheydet, tarkastuksiin keskimäärin käytettävät ajat ja riskinarvioinnin mukaiset sekä suunnitellut tarkastusmäärät on esitetty liitteessä 5. Tupakkalain mukaiset suunnitelmalliset tarkastukset tehdään tyyppillisesti muun valvonnan yhteydessä, jolloin vuosittaiset tarkastusmäärät mukautuvat muun valvonnan mukaisesti saattaen poiketa riskinarvioinnin mukaisista tarkastustiheyksistä.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntipaikka tulisi tarkastaa joka toinen vuosi, mutta esimerkiksi sellaisissa vähittäismyymälöissä, joihin elintarvikelain mukainen tarkastus tehdään kerran kolmessa vuodessa, tehdään tupakan myynnin tarkastus samalla eli säännönmukaisesti harvemmin kuin tupakan myynnin suositeltu tarkastusmäärä. Lisäksi sellaiset tupakkatuotteiden vähittäismyyntikohteet, jotka on suunnattu yli 18-vuotiaille (esim. yökerhot ja pubit), ja joissa ei ole tarpeellista suorittaa muuta valvontaa, tarkastetaan riskiperusteisesti kolmen vuoden välein.

Tupakointitiloista suuri osa sijaitsee pubeissa, joiden elintarvikelain mukaista valvontaa on riskiperusteisesti vähennetty. Pubeissa on tyypillisesti myös tupakan vähittäismyyntilupa. Näihin kohteisiin tupakkalain mukainen tarkastus tehdään omana, erillisenä tarkastuksenaan. Muut tupakointitilat valvotaan elintarvikelain mukaisen valvonnan yhteydessä.

Mikäli tupakkalain mukaisen valvonnan yhteydessä havaittaisiin toistuvia puutteita tai muulla tavoin piittaamattomuutta tupakkalain säännöksiä kohtaan taikka omavalvonnan puutteita tai suurta altistuvien määrää, voitaisiin valvontaa suunnata painotetusti näihin kohteisiin. Kunnan riskinarviointiin perustuva tarkastustiheys kirjataan Vati-sovellukseen.

4.7 Painopisteet ja projektit

Valvira on määritellyt valtakunnallisessa valvontaohjelmassa tupakkalain valvonnan painopisteet. Painopisteissä on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teema viranomaisten välisen yhteistyön kehittämisestä ja yhdenmukaisesta valvonnasta, ja painopisteissä valvontaa keskitetään niihin osa-alueisiin, joissa kunnilla ja Valviralla on päällekkäistä valvontatoimivaltaa.

Painopistealueet huomioidaan tupakkalain mukaisilla suunnitelmallisilla tarkastuksilla sekä muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä. Suunnitelmakauden valtakunnalliset painopisteet on esitetty taulukossa 5.

Taulukko 5. Tupakkavalvonnan valtakunnalliset painopisteet suunnitelmakaudelle

Toimintavuosi	2020-2021	2022-2024
Painopiste	Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö	Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta

Lisäksi koko ohjelmakauden painopisteeksi on asetettu omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa.

Päivitys 2023: Tupakkalain valvonnan painopisteet vuosille 2023-2024 ovat tuotevalvonnan ja markkinoinnin valvonta. Myös omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa jatkuvat painopisteinä. Valvira ohjaa ja valvoo valtakunnallisia valvontaprojekteja yhdessä aluehallintovirastojen kanssa. Vuodelle 2023 ei ole tiedossa valtakunnallisia projekteja. Valvontayksikkö ei ole myöskään suunnitellut omia tai alueellisia projekteja, tai asettanut omia painopisteitä, vaan valvontaa toteutetaan valtakunnallisten linjausten mukaisesti.

Kunnan tupakkalakia valvovaa viranomaista ohjataan valtakunnallisessa valvontaohjelmassa tekemään yhteistyötä ehkäisevän päihdetyön kanssa, ja aluehallintovirasto on eri yhteyksissä painottanut yhteistyön tarpeellisuutta. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) edellyttää yhteistyötä. Mahdollisuuksien mukaan tupakkalain mukaista valvontaa tekevästä tarkastajista ainakin yksi osallistuu ehkäisevän päihdetyön savuttomuus- ja nikotiinittomuusverkoston kokouksiin.

5 Eläinlääkintähuollon suunnitelma

Päivitys 2023: Eläinlääkintähuollon toimialakohtainen suunnitelma laaditaan eläinlääkintähuoltolain velvoittamana. Kunnan pitää alueellaan järjestää valtion vastuulla olevien tehtävien hoitaminen eli eläintautien vastustaminen ja eläinsuojelu. Lisäksi huolehditaan peruseläinlääkäripalveluista arkipäivisin ja kiireellisestä eläinlääkärinavusta kaikkina

vuorokaudenaikoina. Eläinlääkintähuoltolain tavoitteena on lisätä ennaltaehkäisevää toimintaa ja peruseläinlääkäripalvelujen osana on järjestettävä tuotantoeläinten terveydenhoitopalveluja kysyntää vastaavasti. Eläinlääkintähuollon suunnitelmassa on otettu huomioon alueen yksityinen palvelutarjonta. Eläinsuojelutehtävien määrän ja luonteen vuoksi vuonna 2022 resurssit eivät riittäneet suunnitelmallisen valvonnan tekemiseen toivotulla tavalla. Myös valvontatiimin työskentelytapoja ja resurssien tehokasta hyödyntämistä pyrittiin jatkuvasti kehittämään.

5.1 Valvonnan toimeenpano

5.1.1 Valvonnan suunnitelma ja painopisteet (päivitys 2023)

Maidontuotantilojen valvontaan on käytössä 0,2 htv vuonna 2023. Valvontaa suorittaa yksi praktikkoeläinlääkäri.

Valvontaeläinlääkärille kuuluvaa ammattimaisen eläintenpidon valvontaa tehostetaan, ja sen valvontaan laaditaan uusi suunnitelma vuoden 2023 alussa, henkilöstöresurssien vakiintuessa.

Tuontiin ja vientiin liittyvät valvontatehtävät on jaettu komelle kunnaneläinlääkärille, jolloin loma- ja poissaoloajat eivät vaikuta valvonnan järjestämiseen.

Eläinsuojelutehtäviä hoitaa valvontatiimi, jonka muodostavat kaksi kunnaneläinlääkäriä sekä valvontaeläinlääkäri ja hänen sijaisensa valvontaeläinlääkärin työskennellessä 50 %:lla työajalla.

5.1.2 Terveysvalvontaohjelmat

Eläintautilain (76/2021) myötä taulukkoon 6 on eritelty pakollisiin ja vapaaehtoiisiin terveysvalvontaohjelmiin kuuluvat tilat. Aluehallintovirastosta on saatu tieto Maedi-Visna- ja Scrapie-valvontaohjelmiin liittyneistä tiloista. Terveysvalvontaohjelmiin liittyvät tarkastukset kirjataan Tarkastaja-ohjelmaan.

Taulukko 6. Taulukossa on eritelty pakollisiin ja vapaaehtoiisiin terveystarkkailuohjelmiin kuuluvat tilat.

Terveystarkkailuohjelma	Tilojen lukumäärä pakolliset ohjelmat	Tilojen lukumäärä vapaaehtoiset ohjelmat	Käyntitiheydet / statukset
Maedi-visna	-	1	1 krt / 3 v
Salmonella	2	-	1 krt / v
Salmonella	1	-	1 krt / 3 v

5.1.3 Eläintautivalmius

Aluehallintoviraston valmiussuunnitelma sisältää varautumisen helposti leviävien, vaarallisten ja vakavien eläintautien varalta voimassa olevan eläintautilain mukaisesti.

Tarttuvaa eläintautia epäiltäessä kunnaneläinlääkäri ottaa yhteyttä aluehallintoviraston päivystävään eläinlääkäriin, jolta saadaan ohjeita jatkotoimenpiteisiin. Puhelinnumero on ympäristöterveydenhuollon varautumissuunnitelmassa. Lisäksi otetaan yhteyttä muihin Hämeenlinnan kunnaneläinlääkäreihin.

Mikäli tiläkäynnin yhteydessä on todettu eläintauti, ei tilalta saa poistua ennen kuin aluehallintoviraston eläinlääkäriin on saatu yhteys ja tarvittavat toimenpiteet on tehty suunnitelman mukaisesti.

Aluehallintoviraston nimeämiä valmiuseläinlääkäreitä Hämeenlinnan ja Hattulan alueella on yksi kunnaneläinlääkäri. Eläintautiepäilyssä tai jo todetussa tapauksessa valmiuseläinlääkäri toimii eläintautisäädösten sekä aluehallintoviraston laatiman valmiussuunnitelman ja ohjeistuksen mukaisesti. Muut kunnaneläinlääkärit (3) hoitavat välttämättömiä tehtäviä.

Päivitys 2023: Työnjako erityistilanteessa on järjestetty niin, että valmiuseläinlääkäri koordinoi käytännön tehtäviä kuten mm. näytteenottoa ja jakamalla tehtäviä tarvittaessa muille kunnaneläinlääkäreille. Valmiuseläinlääkäri pitää koko ajan tiivistä yhteyttä aluehallintoviraston läänineläinlääkäreihin ja tuo heiltä saamansa ohjeet kenttätöihin.

5.1.4 Erityistilannevalmius

Mikäli erityistilanteen vuoksi joudutaan työtehtäviä priorisoimaan, ovat ensisijaisia tehtäviä

- kiireellisen eläinlääkäriavun antaminen
- kriittiset eläinsuojelutapaukset

Jos erityistilanne sitoo kunnaneläinlääkäreiden resursseja, on mahdollista ohjata potilaita yksityisille palveluntarjoajille, joita alueella löytyy sekä tuotanto- että pieneläimille. Samoin toimitaan sellaisessa erityistilanteessa, jolloin resurssivaje johtuu eläinlääkärien omasta joukkosairastumisesta.

Jos erityistilanne jatkuu hyvin pitkään, on resursseja varattava vähitellen myös eläinten terveyden- ja sairaanhoitoon, jotta tilanne ei pääse kriisiytymään lisää eläinten terveydentilan huonontuessa.

Mikäli lääkkeiden saatavuudessa ilmenee ongelmia, voidaan eläimiä joutua tämän vuoksi lopettamaan. Eläinten lopetusvalmius kuuluu eläinlääkärin perustoimintaan. Lähimmät pieneläintuhkaamot ovat Lammilla ja Lempäälässä. Tiloilla lopetetut naudat, siat, kanat, lampaat ja vuohet noudetaan Honkajoki Oy:n renderöintilaitokseen sivutuoteasetuksen mukaisesti. Hevosentraadot ja lopetetut pieneläimet voidaan haudata ympäristönsuojeluohjeiden mukaisesti kaatopaikalle. Ohjeita hautaamiseen annetaan Ruokaviraston verkkosivuilla.

Lääkitysten varoaikoja on noudatettava kaikissa tilanteissa. Jos erityistilanteen vuoksi joudutaan lopettamaan lääkitystä saaneita tuotantoeläimiä ennen varoajan umpeen menemistä, ei lopetettuja eläimiä voida käyttää elintarviketuotannossa.

5.1.5 Zoonoosien valvonta

Kunnaneläinlääkäri ilmoittaa havaitsemastaan zoonoosin esiintymisestä tartuntatautien torjunnasta vastaavalle Hämeenlinnan terveystalouden ja/tai Hattulan kunnan vastuulääkärille

taikka heidän sijaisilleen. Yhteystiedot on koottu elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmän kokoonpanotaulukkoon.

Ilmi tulleista zoonooseista ilmoitetaan aluehallintoviraston eläinlääkärille, muille Hämeenlinnan kunnaneläinlääkäreille sekä tarpeen mukaan myös yksityiselle eläinlääkärille (kohteen hoitava eläinlääkäri).

5.1.6 Tuonti ja vienti

5.1.6.1 Tuonti ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Tilanteessa, jossa aluehallintovirasto ilmoittaa, että Hämeenlinnaan tai Hattulaan on saapunut eläin- tai tuote-eriä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä, toimii aluejaon mukaisesti ao. kunnaneläinlääkäri aluehallintoviraston ohjeiden mukaisesti ja tekee tarkastukset. Tehdyt toimet dokumentoidaan Tarkastaja-ohjelmaan.

Jos epäillään, että eläin- tai tuote-erä on tuotu maahan laittomasti, aluejaon mukaisesti ao. kunnaneläinlääkäri toimii aluehallintoviraston ohjeiden mukaisesti ja tekee tarkastukset. Tehdyt toimet dokumentoidaan Tarkastaja-ohjelmaan.

Ruokaviraston tekemät rekisteröinnit ja tuontiluvat kirjataan.

5.1.6.2 Sisämarkkinatuonti

Aluehallintovirasto vastaa tuontierien seurannasta Traces NT-järjestelmästä. Epäilyttävissä tapauksissa erä tarkastetaan. Epäily voi tulla myös kunnaneläinlääkäriltä.

5.1.6.3 Sisämarkkinavienti

Virka- tai kunnaneläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä Ruokaviraston ohjeen mukaisesti. Myös sen, että rekisteröinti on tehty ja voimassa kyseiselle erälle, jos se vaaditaan. Eläinlääkäri laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin tai elintarvike-erän tiedot sisältävän terveystodistuksen ja tallentaa sen ja reittisuunnitelman Traces NT-järjestelmään.

5.1.6.4 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Vientikohdemaan vaatimat ehdot varmistetaan ja laaditaan vaadittava terveystodistus mahdollisine näytteenottotodistuksineen. Eläimen viejän on selvitettävä vientiehdot

maakohtaisesti. Viejä on vastuussa siitä, että vientiehdot täyttyvät. Kunnaneläinlääkäri allekirjoittaa ja leimaa vientipaperit.

5.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnin valvonnasta Hämeenlinnassa ja Hattulassa vastaa valvontaeläinlääkärit ja kaksi kunnaneläinlääkärinä. Valvontaeläinlääkärien tehtäviä hoitaa toistaiseksi kaksi eläinlääkärinä jaetulla työajalla. Eläinsuojelutarkastukset tehdään aina parityönä. Eläinsuojelutehtäviä eläinlääkärit tekevät yhteistyössä poliisin ja läänineläinlääkäreiden kanssa. Poliisissa yhteistyötaho on tehtävään nimetty, eläinsuojeluvalvontaan perehtynyt poliisi.

Eläinsuojeluilmoituksia varten on kaupungin verkkosivuilla lomake, joka ohjautuu valvontaa tekevien eläinlääkäreiden yhteiseen sähköpostiosoitteeseen.

Eläinsuojelulain perustella tehdyt tarkastukset ja toimenpiteet kirjataan Tarkastaja-ohjelmaan.

5.2.1 Kiireelliset toimet

Eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin kiiretoimenpiteisiin ryhdytään tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Kiiretoimenpiteitä voidaan tehdä yhdessä poliisin kanssa. Tarvittaessa kiiretoimenpiteiden tarpeellisuudesta ja menettelytavoista keskustellaan valvontaeläinlääkärien tai läänineläinlääkärien kanssa.

5.2.2 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Eläinsuojelulain 39 §:n mukaisia tarkastuksia tehdään epäilyilmoitusten perusteella. Ilmoituksen voi tehdä kunnaneläinlääkärille tai suoraan valvontaeläinlääkärille. Tarkastuksista vastaa pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri ja yksi kunnaneläinlääkäri. Tarkastukseen ryhdytään, jos ilmoituksen perusteella syntyy epäily eläinsuojelulain tai sen perusteella annettujen säädösten rikkomisesta. Tarkastuksella tarkastetaan eläimet sekä niiden pito-olosuhteet niiltä osin kun epäilyn perusteella oletetaan sen olevan tarpeellista.

5.2.3 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä koskeva tarkastus

Kunnan vastuulla olevaa luvan- ja ilmoituksenvaraista toimintaa eläinsuojelulain mukaan ovat:

- eläinkaupat
- pieneläinhoitolat
- suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit
- riistaeläintarhat
- lihan, munien tai siitospeläinten tuotantotarhat
- eläinkilpailut ja muut vastaavat tilaisuudet

Ilmoituksenvarainen toiminta tarkastetaan, silloin kun ilmoitus tulee. Sen lisäksi tarkastuksia tehdään epäilyn perusteella.

Hämeenlinnan ja Hattulan alueella yllämainittuja eläintenpitopaikkojen määrät eläintenpitorekisterin mukaan vuonna 2021 on esitetty taulukossa 7.

Taulukko 7. Eläintenpitopaikat vuonna 2022.

Toimintamuoto	Eläin	Lukumäärä
Ammattimainen tai muutoin laajamittainen seura- ja harrastuseläinten pito (ESL 24 §)	Hevonen / poni	32
	Kyyhkynen	4
Eläinhoitolat	Pieneläin	3
Eläinkauppa		0
Kasvatus	Koira, kani, marsu	7
Riistanhoidollinen tarhaus	Fasaani	3
Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	Fasaani, heinäsorsa	3

5.2.4 Eläinkuljetukset

Jos on aihetta epäillä, että eläintä kuljetetaan eläinkuljetussäädösten vastaisella tavalla, on kunnaneläinlääkärillä oikeus tarkastaa eläinkuljetus.

Ruokavirasto ja aluehallintovirasto voivat määrätä virkaeläinlääkärit tekemään selvityksiä ja tutkimuksia eläinkuljetuksissa.

5.2.5 Teurastamot

Ruokavirasto ja aluehallintovirasto voivat määrätä eläinlääkärit tekemään selvityksiä ja tutkimuksia teurastamoissa. Hattulassa sijaitsee Ruokaviraston valvonnassa oleva teurastamo, mutta sillä ei ole ollut toimintaa parina viime vuotena.

5.3 Eläinten lääkitsemisen seuranta

Kunnaneläinlääkärit ovat lääkitsemislain mukaisia valvontaviranomaisia eläinten pitopaikoissa. Kunnaneläinlääkärit valvovat ja tekevät havaintoja lääkkeiden käytöstä eläimillä. Tarvittaessa voidaan olla yhteydessä läänineläinlääkäriin.

5.4 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Sivutuotevalvonta tapahtuu aluehallintoviraston ohjauksessa valtakunnallisesti laaditun tarkastussuunnitelman mukaan.

5.5 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

5.5.1 Peruseläinlääkäripalvelut

Peruseläinlääkäripalvelut on järjestetty Hämeenlinnassa ja Hattulassa kahdella eläinlääkärivastaanotolla. Tuuloksen vastaanotolla tarjotaan eläinlääkinnän palvelut Tuuloksen, Hauhon ja Lammin pitäjiin. Kanta-Hämeenlinnan vastaanotolla tarjotaan vastaavat palvelut Kanta-Hämeenlinnan lisäksi Kalvolan ja Rengon pitäjiin sekä Hattulan kuntaan. Molemmat vastaanotot ovat kahden eläinlääkäriin yhteisvastaanottoja.

Tuuloksen vastaanotolla ajavaraukset on arkisin klo 8:00-9:30 ja Suomen kasarmin vastaanotolla 8:00-9:00. Tuuloksessa kunnaneläinlääkärit tavoittaa tällöin omista numeroistaan. Kanta-Hämeenlinnassa ajanvaraus tapahtuu soittamalla kumpaan tahansa praktikon numeroon, puhelut on siirretty aina ajanvarauksia vastaanottavan praktikon numeroon. Ajanvarausaikana annetaan myös puhelinneuvontaa eläinten omistajille ja kuntalaiset voivat ilmoittaa tarttuvien eläintautien epäilyjä ja eläinten hyvinvointiongelmia.

Jos eläinlääkäri ei voi vastata puhelimeen esimerkiksi hoitotoimenpiteen vuoksi, asiakasta kehoitetaan jättämään viesti ja yhteystietonsa puhelinvastaajaan, mikäli asia vaatii kiireellistä reagoitua. Päivystysaikana asiakkaita kehoitetaan soittamaan maksulliseen päivystysnumeroon, joka ohjaa puhelun päivystävälle kunnaneläinlääkärille.

5.5.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Hämeenlinnassa ja Hattulassa tuotantoeläinten terveydenhuoltopalveluita tarjoavat sekä kunnaneläinlääkärit että yksityiset eläinlääkärit.

5.5.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kiireellistä eläinlääkäriapua tarjotaan kaikille kotieläimille (sekä hyöty- että lemmikkieläimet).

Arkisin virka-aikana kiireellinen eläinlääkäriapu on saatavissa molemmilta eläinlääkärivastaanotoilta, Kanta-Hämeenlinnasta ja Tuuloksesta.

Virka-ajan ulkopuolella kiireellinen sairastapauksissa eläinlääkrin tavoittaa maksullisessa päivystysnumerossa 0600 91885 seuraavasti:

- arkisin klo 16.00 - 8.00
- viikonloppuisin perjantaista alkaen klo 16.00 ja jatkuen maanantaihin klo 8.00
- arkipyhinä sekä joului- ja juhannusaattona alkaen em. päivää edeltävänä päivänä klo 16.00 ja loppuen pyhää seuraavana arkipäivänä klo 8.00

Päivystysjärjestelyn piiriin kuuluvat Hämeenlinna ja Hattula.

Virka-ajan ulkopuolinen eläinlääkäripäivystys on tarkoitettu vain kiireellistä eläinlääkäriapua tarvitseville potilaille, joiden hoito ei voi odottaa seuraavaan arkipäivään. Silloin annetaan vain ensiapuluonteista hoitoa. Pien- ja suurelänpäivystystä ei ole eriytetty, koska resurssit huomioon ottaen pyritään hyödyntämään yksityisen sektorin palvelutarjontaa nimenomaan pieneläinten osalta.

5.5.4 Saatavuus ja laatutavoitteet

Asiakkaalla on ei-kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus valita, kummalle kahdesta eläinlääkärivastaanotosta hän haluaa ajan varata soittamalla suoraan asianomaiselle vastaanotolle. Molemmissa ajan voi varata haluamalleen kahdesta eläinlääkäristä. Ei-kiireellisessä tapauksessa sairaskäynti- tai vastaanottoaika järjestetään asiakkaalle enintään viikon sisällä tilauksesta.

Kiireettömät terveydenhuolto- ja massatyökäynnit sekä terveille eläimille suoritettavat sterilisaatio- ja kastraatioleikkaukset pyritään järjestämään lomakauden ulkopuolella enintään kahden viikon ja lomakaudella enintään kolmen viikon sisällä asiakkaan yhteydenotosta.

Arkipäivisin Kanta-Hämeenlinnan ja Tuuloksen eläinlääkärivastaanotoilla kunnaneläinlääkärit vastaavat oman alueensa akuuttien sairastapausten hoidosta. Eriytettyä työnjakoa kiireavun ja ajanvarauspotilaiden välillä ei ole.

5.5.5 Toimitilat ja välineistö

Kanta-Hämeenlinnan vastaanotto sijaitsee Hämeenlinnan keskustan läheisyydessä osoitteessa Suomen kasarmi 20. Yhteisvastaanotolla työskentelee vuoropäivinä kaksi praktikkoeläinlääkäriä sekä kaksi valvontaeläinlääkäriä vaihtelevina viikonpäivinä. Vastaanotolla on neljä toimistohuonetta, kaksi toimenpidehuonetta, leikkaussali sekä välinehuolto ja pienimuotoinen laboratorio. Sijaisella ja päivystäjällä on mahdollisuus yöpyä vastaanotolla. Vastaanotolla on hyvät sosiaalityilat, mutta tila on kokonaisuudessaan avonaista tilaa, missä on hankala hoitaa luottamuksellisia asioita.

Tuuloksen eläinlääkärivastaanotto sijaitsee Tuuloksen keskustassa Pannujärventiellä. Yhteisvastaanotolla työskentelee kaksi eläinlääkäriä. Vastaanotolla on kaksi toimenpidehuonetta, leikkaussali ja laboratorio. Sijaiselle on järjestetty mahdollisuus yöpyä vastaanotolla.

Vastaanottojen varustelutaso

Tuuloksen vastaanotto:

- vastaanoton kalusteet
 - kuumailmasterilaattori
 - mikroskooppi, 2 kpl
 - lämpökaappi
 - sentrifugi
 - hammaskivenpoistolaite
 - eläinvaaka, 2 kpl
 - ultraäänipesuri
-

- välineiden pesukone
- pyykinpesukone
- jääkaappi, 5 kpl
- sänky, peitto, tyyny 1 kpl
- astiasto, mikro, kahvin- ja vedenkeitin

Kanta-Hämeenlinnan vastaanotto:

- vastaanoton kalusteet
 - eläinvaaka 1 kpl
 - toimenpidepöytä, korkeussäädettävä 3 kpl
 - tutkimuskourut iso ja pieni
 - sirulukija 1 kpl
 - stetoskooppi 1 kpl
 - tippateline 2 kpl
 - tutkimusvalo 2 kpl (huonot, ei käytössä)
 - vanha ultraäänilaite pieneläimille 1 kpl
 - otoskooppi 1 kpl
 - refraktometri 1 kpl
 - karvanleikkuri 1 kpl
 - lämpömatto 1 kpl (johto huonossa kunnossa)
 - hammaskivenpoistolaite 1 kpl
 - happigeneraattori 1 kpl
 - rektaaliultra, Honda 1 kpl
 - sentrifugi 1 kpl
 - lämpökaappi 1 kpl
 - mikroskooppi 1 kpl
 - instrumenttipesuri 1 kpl
 - autoklaavi 1 kpl
 - pesutorni 1 kpl
-

- instrupöytä 1 kpl (rikki)
- leikkausinstrumentteja pieni- sekä iso sarja, sekä yksittäisiä instrumentteja
- sänky, peitto, tyyny 1 kpl
- astiasto, mikro, astianpesukone, kahvin- ja vedenkeitin

5.5.6 Perustason ylittävät palvelut

Erikoiseläinlääkäripalveluja ei ole kunnan toimesta järjestetty Hämeenlinnassa tai Hattulassa.

Remissiomahdollisuudet alueella arvioidaan hyviksi. Yksityisiä palveluntarjoajia on lähialueella useita. Myös pääkaupunkiseutu on lähellä.

5.6 Seuranta, arviointi ja raportointi

Eläinlääkäripalvelujen käytöstä vuositasolla pidetään tilastoa seuraavasti:

- sairaskäynnit virka-aikana ja päivystysaikana
- pieneläinvastaanottokäynnit virka-aikana ja päivystysaikana
- terveydenhuoltokäynnit virka-aikana
- eläinsuojelukäynnit
- eläintautikäynnit
- muut viranomaistehtävät

Lisäksi kunnaneläinlääkärit tilastoivat kaikki käynnit kunnittain erikseen. Eläinlääkäripalvelujen saatavuutta seurataan säännöllisesti.

Viranomaistoimenpiteiden ja mahdollisten korjaavien toimenpiteiden loppuun saattamisesta huolehtii se kunnaneläinlääkäri, joka toimenpiteet on tehnyt. Kaikki toimenpiteet ja niiden jälkivalvonta kirjataan Tarkastaja-ohjelmaan. Keskeneräiset ja valmiit toimenpiteet on työpisteissä arkistoitu erikseen excel-taulukkoon, joka löytyy kaupungin verkkoasemalta.

Kunnaneläinlääkärien vastuulla on lähettää seuraavat asiakirjat aluehallintovirastolle:

- kuukausi-ilmoitukset
 - lääkeluovutusraportit
-

- maitohygieniatarkastuspöytäkirjat, joissa indikaattoreissa todettu puutteita
- siipikarjan salmonellavalvontapöytäkirjat
- eläinsuojelutarkastuskertomukset ja -päätökset
- terveysvalvontaohjelmien liittymisasiakirjat ja tarkastuskertomukset
- välittömästi ilmoitettavat tautiepäilyt
- tuonti- ja vientitarkastusten pöytäkirjat
- vastustettavien eläintautien hallinnassa tehdyt toimenpiteet
- muut pyydetyt vuosiyhteenvedot

Palautteen antaminen eläinlääkäripalveluista tapahtuu joko verkkosivujen kautta tai soittamalla kaupungin asiakaspalvelupisteisiin tai suoraan viranhaltijoille. Verkkosivujen sähköisestä palautejärjestelmästä palautteisiin voidaan vastata ja ne myös arkistoituvat mahdollista myöhempää tarvetta, toiminnan tai viestinnän suunnittelua varten.

Eläinlääkintähuollon toimintaa kehitetään suunnitelmallisesti keräämällä eri yhteyksissä esille tulleita kehittämistarpeita ja seuraamalla tehtyjen korjaavien toimenpiteiden edistymistä. Kehittämisen pohjana ovat asiakaspalautteet, valitukset, aluehallintoviraston tarkastukset ja auditoinnit.

6 Liitteet

LIITE 1. Elintarvikelain mukaiset säännöllisen valvonnan kohteet, riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2023

LIITE 2. Elintarvikevalvonnan näytteenottosuunnitelma vuodelle 2023

LIITE 3. Terveystuojelulain mukaiset säännöllisen valvonnan kohteet, riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2023

LIITE 4. Talous- ja uimavesinäytteet vuonna 2023

LIITE 5. Tupakka- ja lääkelain mukaiset säännöllisen valvonnan kohteet, riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2023

LIITE 1. Elintarvikelain mukaiset säännöllisen valvonnan kohteet, riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2023

	Toimintatyyppi	Kohteiden lukumäärä Hattula	Riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve 2023, Hattula	Suunniteltu tarkastusmäärä 2023, Hattula	Kohteiden lukumäärä Hämeenlinna	Riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve 2023, Hämeenlinna	Suunniteltu tarkastusmäärä 2023, Hämeenlinna
1	Makeisten valmistus	0	0	0	2	1	1
2	Muu valmistus	0	0	0	7	8	7
4	Elintarvikekontaktimateriaalien jakelu tai markkinointi	0	0	0	6	2	2
5	Elintarvikekontaktimateriaalien maahantuonti	0	0	0	3	3	3
6	Elintarvikekontaktimateriaalien valmistus tai jatkojalostus	2	2	2	17	14	14
7	Elintarvikkeiden kuljetus	0	0	0	1	0	0
8	Elintarvikkeiden kuljetus jäädytettynä	0	0	0	6	5	5
9	Elintarvikkeiden kuljetus lämpimänä	1	1	1	4	0	0
10	Elintarvikkeiden tukkumyynti	1	1	1	5	2	2
11	Elintarvikkeiden vähittäismyynti	8	3	3	89	56	51
12	Grilli- tai pikaruokatoiminta	0	0	0	31	24	16
13	Kahvilatoiminta	3	1	1	68	36	27
14	Pitopalvelu	1	0	0	3	1	1
15	Pubitoiminta	0	0	0	9	0	0
16	Ravintolatoiminta	10	8	6	115	95	79
17	Suurtalous, keskuskeittiötoiminta	2	2	2	14	18	18
18	Suurtalous, laitoskeittiö (koulut, sairaalat ym.)	3	0	0	33	22	5
19	Suurtalous, tarjoilukeittiötoiminta	11	7	7	84	27	27
20	Elintarvikkeiden pakkaaminen	0	0	0	1	1	1
21	Muu elintarvikkeiden varastointi	0	0	0	6	2	2
22	Kalajalosteiden valmistus	0	0	0	1	1	1
24	Juuston valmistus	0	0	0	1	1	1
25	Maitonesteiden valmistus	0	0	0	2	4	4
26	Munapakkaamo	1	1	1	0	0	0
27	Elintarvikkeiden maahantuonti	0	0	0	1	1	1
28	Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	1	1	0	5	9	6
29	Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia	1	1	0	6	7	5
30	Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	2	1	0	7	5	4
33	Vähäriskinen, Lihan käsittely	1	0	0	2	0	0
35	Maidontuotanto	3	1	1	50	25	25
37	Puutarhaviljely, Avomaa	2	2	1	16	16	4
38	Puutarhaviljely, Kasvihuone	2	1	0	0	0	0
	Yhteensä	55	33	26	595	386	312

Suunnitelmallinen näytteenotto	näytemäärä / kerta	näytteenotto-tiheys / vuosi
Maitonesteiden valmistus, >2 milj.kg/vuosi		
Laitoksen vastaanottaman raakamaidon laatu <ul style="list-style-type: none"> aistinvarainen arviointi: haju ja maku pesäkemäärä +30 °C mikrobilääkejäämät 	1-2	1-4
Raaka-ainemaito (valmistukseen menevä siilomaito) pesäkemäärä +30 °C	4	3
Tuotenäytteet <ul style="list-style-type: none"> <i>Listeria monocytogenes</i> (kval.+kvan.) enterobakteerit rasvapitoisuus (max 1 tutkimus / kerta) 	5	3
Näytteet tuotantoympäristöstä <ul style="list-style-type: none"> <i>Listeria monocytogenes</i> (kval.) 	5	4
Juuston valmistus, vastaanotetun raakamaidon määrä ≤ 50 000 kg/vuosi		
Näytteet tuotantoympäristöstä <ul style="list-style-type: none"> <i>Listeria monocytogenes</i> (kval.) 	3	1
Tuotenäytteet (juustot ja voi) <ul style="list-style-type: none"> <i>Listeria monocytogenes</i> (kval.+kvan.) Koagulaasiposiitiviset stafylokokit (tuorejuusto) 	1-2	1
Kalajalosteiden valmistus, tuotanto >1 milj.kg/vuosi	Ei näytteenottotarvetta	
Valmistus (lihavalmisteet + jauheliha)		
Jauheliha <ul style="list-style-type: none"> <i>Salmonella spp.</i> aerobisten mikrobien kokonaislukumäärä <i>Staphylococcus aureus</i> <i>Escherichia coli</i> 	1-5	0-1*
Lihavalmisteet <ul style="list-style-type: none"> kokonaispesäkeluku enterobakteerit <i>Staphylococcus aureus</i> 	1-5	0-1*
Näytteet tuotantoympäristöstä <ul style="list-style-type: none"> <i>Listeria monocytogenes</i> (kval.) 	5	0-1*

*Omavalvonnan toimivuus määrittelee näytteenottotiheyden. Viranomaisnäytteitä otetaan sellaisista kohteista, joissa mikrobikriteeriasetuksen mukaisia näytteitä ei ole otettu tai omavalvonnan toimivuudessa on muutoin puutteita.

LIITE 3. Terveysturvallisuuden mukaiset säännöllisen valvonnan kohteet, riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2023

	Toimintatyyppi	Kohteiden lukumäärä Hattula	Riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve 2023, Hattula	Suunniteltu tarkastusmäärä 2023, Hattula	Kohteiden lukumäärä Hämeenlinna	Riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve 2023, Hämeenlinna	Suunniteltu tarkastusmäärä 2023, Hämeenlinna
1	Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	5	1	1	46	25	25
2	Muu ihon käsittely tai hoito	0	0	0	7	0	0
4	Solarium	0	0	0	3	0	0
5	Tatuointi ja lävistys	1	0	0	6	3	3
7	Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot, lasten sisäleikkipuistot	2	0	0	10	0	0
9	Yleinen liikuntatila	3	2	0	37	17	8
10	Yleiset altaat	0	0	0	10	10	5
11	Pienet yleiset uimarannat	4	4	4	12	12	12
12	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	1	1	1	7	7	7
13	Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä	0	0	0	3	0	0
15	Hostellit, kuten retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit, matkustajakoti / motelli, täysihoitola	0	0	0	2	0	0
16	Hotelli	2	2	2	8	2	2
17	Kasarnit	1	0	0	0	0	0
18	Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit	0	0	0	4	0	0
20	Muu majoitustoiminta	0	0	0	2	1	1
25	Ammattioppilaitos	0	0	0	12	2	2
27	Korkeakoulu	1	1	1	1	1	1
28	Lukio	1	1	1	3	1	1
29	Muut koulut ja oppilaitokset	0	0	0	1	0	0
30	Peruskoulu	6	2	2	26	7	7
31	Leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	0	0	0	14	14	14
32	Päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti	5	2	2	35	13	13
33	Ammatilliset perhekodeit	0	0	0	1	1	1
34	Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit	1	0	0	7	1	1
35	Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt	0	0	0	1	0	0
36	Kehitysvammaisten työ- ja päivätoimintakeskus	1	1	1	3	1	1
37	Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen)	1	0	0	11	0	0
39	Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat: tehostettu palveluasuminen)	0	0	0	7	0	0
41	Vanhainkoti (laitoshuolto)	0	0	0	1	0	0
42	Vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen)	2	1	1	28	15	12
43	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	1	1	1	7	5	4
44	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	1	1	1	5	5	5
45	Vedenottamo, iso asetus	3	3	3	7	7	7
46	Vedenottamo, pieni asetus	1	1	1	7	5	4
	Yhteensä	43	24	22	334	155	136

Kohderyhmä	Näytteet vuonna 2023
Talousvettä toimittava laitos (STM:n asetus 1352/2015)	56*
Talousvettä toimittava laitos (STM:n asetus 401/2001)	8
Talousveden jakelu osana julkista tai kaupallista toimintaa sekä elintarvikehuoneistoissa käytettävä vesi (STM:n asetus 401/2001)	10
Yleiset uimarannat (STM:n asetus 177/2008)	32
Pienet yleiset uimarannat (STM:n asetus 354/2008)	60
Yleiset altaat (STM:n asetus 315/2002)	81**

* Lisäksi raportoidaan myös Akaan alueen 13 vesinäytettä.

**Taulukossa on ilmoitettu näytteenottokerrat. Näytteenottokerta sisältää osassa kohteita useita näytteitä, koska osassa allastiloja on useampia altaita.

LIITE 5. Tupakka- ja lääkelain mukaiset säännöllisen valvonnan kohteet, riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve ja suunnitellut tarkastukset vuodelle 2023

Tupakkalain mukainen toimintatyyppi		Tarkastustiheys/vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika (tuntia)	Kohteiden lukumäärä Hattula	Riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve 2023, Hattula	Suunniteltu tarkastusmäärä 2023, Hattula	Kohteiden lukumäärä Hämeenlinna	Riskinarvioinnin mukainen tarkastustarve 2023, Hämeenlinna	Suunniteltu tarkastusmäärä 2023, Hämeenlinna
Tupakointikiellot ja -rajoitukset	Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on erillinen tupakointitila	0,3	2	0	0	0	3	2	2
Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynti ja muu luovutus	Vähittäismyynti	0,5	2	7	2	2	82	31	31
	Tukkumyynti	0,5	2	0	0	0	2	0	0

	Kohteiden lukumäärä Hattula	Suunniteltu tarkastusmäärä 2023, Hattula	Kohteiden lukumäärä Hämeenlinna	Suunniteltu tarkastusmäärä 2023, Hämeenlinna
Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikka	5	0	43	12